

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

Secvndæ partis principalis de tribus virtutibus Theologicis, Tractatus IIII.
De charitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46132)

Sicut hac nocte repetent animā tuā. Luc. 12. Esa. 29. Posuimus
 mēdaciū spem nostrā. ¶ Ad hoc quōd spes cōmendabilis sit,
 tria operantur. Primum est, si in solo Deo ponatur. Hester 14.
 Exaudi vocē illorum qui nullam aliam spem habent. Secundū,
 si assit meritū, vnde quod speratur, præsūmatur. Ber. super Cā-
 tica: Intēgra ecclesiæ consolatio quā nō solum quid sibi sit ex-
 pectandū, sed vnde sit præsūmendū, nouerit. Tertiū, si in tribu-
 latione spes non deficit, sed vires suas ostēdit. Iob. 13. Etiā si ce-
 diderit super me, in ipso sperabo. In Psalm. Si exurgat aduersum
 me praeliū, in hoc ego sperabo. Item notādum quōd est spes pri-
 mæ authoritatis, quæ in solo Deo ponēda est. Et est spes suffra-
 gii, quæ ponēda est in sanctis, in quantum sunt amici Dei. Spes
 quæ in solo Deo ponitur, subdiuidi potest in spē veniæ, gratiæ,
 & gloriæ. Spes verò gloriæ subdiuidi potest in expectationem
 gloriæ animæ, & gloriæ corporis, de quibus prius dictum est.

*SECUNDAE partis principalis de tribus
 virtutibus Theologicis, Tractatus IIII.*

De charitate.

CAP. I.

Charitatis descriptiones primò ponēdæ sunt. Secūdo,
 commendationi eius insisteretur. Tertiò, ageretur de di-
 lectione Dei. Quarto, de dilectione proximi. Quintò,
 de ordine charitatis. Sexto, de his quæ aduersantur
 charitati. Septimò, de gradibus diuersis ipsius. ¶ Notandum
 ergo quōd charitas est finis præcepti de corde puro, & consci-
 entia bona, & fide nō ficta. 1. Ti. 1. Vbi dicit gl. Hic definit Aposto-
 lus charitatē. Charitas est finis, in quā, consummationis, nō cō-
 sumptionis. Plenitudo enim legis est dilectio. Ro. 13. Aug. Legis
 & omnium diuinarū scripturarum plenitudo est dilectio rei qua
 fruendū est, & rei quæ nobiscū ea se frui potest, id est Dei & pro-
 ximi. Idē: Ille sanctē & iustē viuit, qui ordinatā habet dilectio-
 nem, aut diligit quā nō est diligendū, aut nō diligit quā est dili-
 gendū, aut æquē diligit quod minus vel amplius diligendū est,
 aut minus vel amplius quod æquē diligendū est. Idem: Si nō vo-
 les omnes paginas perscrutari, omnia inuolucra sermonū euel-
 uete, omnia secreta scripturarū penetrare, tene charitatē vbi pē-
 dent omnia. Idē in lib. de disciplina Christiana: Vt nemo excu-
 sationē habeat in die iudicij, voluit Deus, sicut scriptū est, con-
 summare & abbreviare verbū super terrā. Hoc ipsū verbū con-

summatū & abbreviatū, nō obscurū De^o esse voluit, Ideo bre-
 ue nō taderet legere. Ideo apertū, ne quis dicar, Nō mihi licet
 intelligere. Thesaurus est magnus diuinarum scripturarū
 thesaurus absconditus est in agro, si piger eras ad perscrutandū
 thesaurū, nō sis piger vnā margaritā sub lingua ferre, & q̄
 vis secur^o ambula. Hęc est margarita ista: Diliges, &c. Mat. 23.
 Vel finis p̄cepti est charitas: quia gratia charitatis habēde
 p̄ceptū: sicut sanitas est finis medicine. Aug. Timor est me-
 camentū: charitas sanitas. Sicut initiū est sapientie timor dom-
 ni, Pro. 1. sic dilectio finis est sapientie. Eccl. 1. Dilectio Dei
 nobilis sapientia. Chryf. Finis annuntiationis est amor. Vnde
 Christ^o qui venit legē implere, specialiter fuit p̄dicator am-
 ris. Luc. 12. Ignē veni mittere in terrā: & quid volo nisi ut
 datur? Et in fine vitę suę mortalis inculcauit discipulis p̄-
 ceptū de dilectione, vt habetur Io. 13. Hoc est, inquit, p̄ceptum
 meū, vt diligatis inuicem, &c. Itē. Hęc mōdo vobis, vt dilige-
 inuicē. Itē: Mandatū nouum do vobis, &c. Eiusd. 13. Sequitur
 corde puro, &c. Tria hic t̄guntur quę ad charitatē disponunt.
 Fides nō ficta, scilicet fides vera & catholica, nō illa fides quę
 sibi heretici fingunt. Et spes quę per cōscientiam bonā in-
 gitur: quę vt dicit gl. Aug. Ille sperat, qui bonā conscientiam p̄-
 rit: quę verō pungit mala conscientia, retrahit ā spe. Et puritas
 cordis. Oportet enim cor deputari ab amore mundi, vt impu-
 tur amore Dei. Vnde super illud Psal. Diligite dominū om-
 sancti eius, dicit gl. Discite non diligere mūdū, vt discas dilige-
 Deū. Auerte, vt conuertaris: funde, vt implearis. Aug. Bono
 plēdus es: funde malum. Putas quia melle te vult implere De-
 si aceto plenus es, vbi mel pones? Si quis verō obicitur, quod
 omnes virtutes simul infunduntur, vnde non videtur vna
 esse causa alterius vel prior altera: Potest dici quod hoc
 rēndū est ad opera virtutū, quorum vnū est prius altero & ca-
 sa ipsius. Ideo enim quia credimus Deum liberalissimum, spe-
 mus in eo: & quia de liberalitate ipsius speramus: cū diligimus
 Vel potest dici, q̄ licet virtutes simul sint tempore, tamen vn-
 prior est altera causalitate: sicut splendor ab igne est, & tamen
 ignis & splendor simul sunt tempore. Hoc exemplum ponit Aug.
 super principiū ad Heb. Sed iterum obicitur: Quomodo cha-
 ritas sit ex fide & spe, cū charitas dicatur esse radix omniū
 norū? in gl. Aug. super verbum prius positum, Finis p̄cepti
 charitas, & super illud Gal. 5: Fructus spiritus est charitas, &c.
 Dicit gl. Aug. Caput virtutum p̄mittit: id est, charitatem. Q̄
 can

enim alia inter fructus spiritus debuit tenere primatū, nisi charitas, sine qua virtutes ceteræ nō reputabuntur esse virtutes, & ex qua nascūtur vniuersa bona? Ad solutionē huius videtur esse distinguendus triplex ordo virtutum, scilicet ordo plantationis, ordo meritoria operationis, & ordo reparationis. In ordine plantationis prima est fides. Primo enim docēda sunt quæ sunt fidei, deinde quæ sunt timoris & spei. Heb. 11. Credere oportet accedere ad Deū, quia est: & inquirētibus se remunerator sit. In ordine operationis meritoria est charitas quasi illā imperās. In omni enim ordinata operatione, primū est amor siue desiderium finis, & ex illo omnes mediae operationes, vt apparet in edificatione domus, cuius causa est amor inhabitationis ipsius: ex quo amore nō solū est ædificatio, sed etiā ea quæ ad ædificationē iuuant, vt inquisitio operariōrū. In operando igitur meritorie prior & principalis est charitas, & primò mouens: fides enim ei deseruit tanquā lucernā præferens, ostendens quid & qualiter operari debeat. Illuminatio enim adiutorū est in opere, & illuminator & adiutor & non principalis operator. In ordine verò reparandi in virtutibus effectiuis, prior videtur esse humilitas. Si enim omnis peccati est initiū superbia, vt habetur Eccl. 10. omnis correctionis principium erit humilitas. Huic consonat quod reparator humani generis posuit primam virtutē, humilitatē. Mar. 5. dicēs: Beati pauperes spiritu. Pauperes spiritu dicuntur humiles, secundū gl. Charitas inter tres virtutes quæ ordināt ad Deū, propinquior est fini, scilicet Deo: vnde Deum habet pro fine & pro materia: diligit enim Deū propter se, & cū fides finē videat, spes illuc tēdat (est enim spes insecutio, sicut timor est fuga) charitas est vnto cū fine. Vnde cū finis optimū sit, & à fine habeāt quæ sint bona ea quæ sunt ad bonā finē: charitas primo habet bonitatē inter virtutes, & per eam habet bonitatē ceterarū. Et secundum hoc intelligendū est quod dicit gl. super 1. Tim. 1. quod charitas est radix omnium bonorū: inquantū scilicet sunt bona. Et illud similiter super Gal. 5. Et charitate nascūtur omnia bona: inquantū scilicet sunt bona. Et sicut radix humorem mittit ad ramos, sic charitas bonitatē ad opera ceterarū virtutū. Aug. in sermone de Charitate: Sicut radix omnium malorum est cupiditas: Ita radix omnium bonorū est charitas. Humilitas etiā potest dici radix virtutū, secundū illā proprietatē qua radix est pars arboris infima terræ adhærens. Sic humilitas considerās infirmitatē suam, sub Deo collocat se in loco infimo. Fides etiā potest dici radix: quia radix est in arbore quasi

quasi os in animali. Per radicem ingreditur ad arborē nutritum arboris: sic per fidē bonū ingreditur ad animā. I. temeritas sic describitur à Magistro lib. 4. Sententiarū: Charitas dilectio qua diligitur De⁹ propter se, & proxim⁹ propter Deū vel in Deo. In Deo dicitur, propter illos qui iusti sunt, qui in Deo per gratiā. Propter Deum dicitur quantum ad illos qui nondū sunt iusti, qui adhuc amandi sunt vt iusti fiant, in Deo per gratiā mancāt. Aug. Qui amat homines, aut quia iusti sunt, aut vt iusti sint, amare debet. Itē Aug. sic describit charitē: Charitas, est virtus qua videre Deū, perfruique eo desideramus. Et est hæc descriptio secundū digniorē actum charitatis. Potest etiā sic charitas describi: Charitas est virtus qua quæres tāti habetur quāti habenda est. Vnde charitas pōdus auræ est: sicut statera dolosa est cupiditas. Pro. 11. Statera dolosa abominatio est apud Deū, & pondus æquū voluntas eius. Tēpēlia quæ in veritate parū pretiosa sunt, quæ Apostolus reputat vt stercora, multū pōderāt in statera cupiditatis: ideo veritas dolosa est. Osee 12. Chanaan in manu eius statera dolosa. Hæc statera etiā meritō abominatio est Deo: cū diuitiæ & honores quæ abominabilia sunt Deo, ibi preponderāt veris bonis. Luc. Quod autē altū est apud homines, abominatio est apud Deum. In lib. de Spiritu & anima dicitur, quod charitas est concōmementium, & societas electorum, vita beata animarum & angelorum: quia nec animæ, nec angeli nisi per charitatem viuunt.

De commendatione Charitatis.

C A P. I I.

AD commendationem Charitatis, primò valere potest illud quod Spiritus sanctus in Scriptura sacra toties monet ad quæ charitatis sunt. 1. Cor. 14. Sectamini charitatem. Et eius Omnia opera vestra in charitate fiant. Eph. 3. In charitate radicari & fundari. Eius. 4. In charitate crescimus. Item 5. Amabimur in dilectione. Phillip. 1. Oro vt charitas vestra magis abundet. Colof. 3. Super omnia charitatem habentes. 1. Pet. 4. In charitate omnia mutua in vobis metipsis continuam charitatem habentes. Secundo commendabilis est comparatione cæterarū virtutum. Ad quod pertinet illud 1. Cor. 13. Maior autem horum est charitas. Aug. Respice ad munera ecclesiæ, & vniuersis excellentius charitatis munus cognosces. Ideo oleo charitas cōparatur quod supereminet aliis liquoribus: sic charitas superexcellit aliis virtutibus. Propter eandē causam charitas aurum dicitur, quod inter metalla pretiosius est. Apoc. 3. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum & probatum, vt locuples fias. Huic auro comparatur

rando intendere debent in mundanis huius mundi hi quibus dictum est, Luc. 19. Negotiamini dū venio. Nec solum aurum est charitas; sed etiā aurea reddit ea quæ contingit. Et hæc est vna virtus charitatis, quod plūbea efficit aurea. Opera enim de genere bonorū sine charitate facta quasi plūbea sunt: parui scilicet, vel nulli⁹ valoris: facta verò ex charitate, quasi aurea sunt, quia pretiosa valde. 3. Reg. 6. Nihil erat in tēplo qđ nō auro tegeretur. Opera ex charitate facta, sunt quasi vestis deaurata qua ecclesia ornatur. In Psal. Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato. Propter eadē excellētiā dicitur etiā charitas ignis. Luc. 11. Ignē veni mittere in terrā. Ideo spiritus sanctus super Apostolos in linguis igneis descendit, vt in cordibus hominū ignē istū succederēt, vnde Ber. Venit super discipulos Spiritus sanctus in linguis igneis, vt linguis omnium gentium verba ignea loquerentur, & legē igneā linguæ igneæ prædicarent. Thren. 1. De excelso misit ignē in ossibus meis, & erudiuit me. Ignis inter elemēta virtuosior est: sic charitas virtuosior est cæteris virtutibus. Hier. Qui perfectē amatur, totam sibi vndique amantis vendicat voluntatem, nihilq; est imperiosius charitate. 2. Cor. 5. Charitas Christi viger nos. Ignis ferrum quasi ignem efficit: sic charitas eos in quibus est, vt ignem efficit. Eccles. 48. Surrexit Elias Propheta sicut ignis, & verbū eius quasi facula ardebat. Nescit ignis esse otiosus: sic secūdum verbum Greg. amor Dei nunquam est otiosus. Operatur enim magna, si est; si autem operari renuit, amor nō est. Ignis charitatis est illuminans & splendens, & ad splendorem æternum perducens. Gregor. in Moral. Non clarescit anima in fulgure æternæ pulchritudinis, nisi (vt ita dixerim) hinc prius arserit in officina charitatis. Hic est ignis ille quo spiritus angelici ardent. Ignis iste in cinerem humilitatis redigit. In hunc cinerem redegerat illum qui dicebat Gen. 18. Loquar ad dominum meum, cum sim puluis & cinis. Carbo ignitus cum mortuis carbonibus positus, aut extinguitur, aut eos viuificat. Sic viri sancti igne charitatis succensi morti se exposuerunt, vt mortuos in peccatis viuificaret. Ignis tendit sursum: sic illi qui vehementer accensi sunt, igne charitatis cupiunt dissolui & esse cum Christo. Philip. 1. & mortem habere in desiderio, & vitam in patientia. Charitas est ignis, quo Apostoli suauiter arserunt, vt ait Greg. Ipsa est speciale donum Dei, qui & ignis dicitur. Deut. 4. Hebræ. 13. Deus noster ignis consumens est. Gregorius in Hom. Deus ignis consumens dicitur, quia flammis sui amoris incēdit mentes quas impleuerit, & à

& à vitiorum sordibus mundas reddit, & peccatorum rubiginem consumit. Bernar. super Cant. Ignis qui Deus est, consumit quod dedit, sed non affligit: ardet suaviter, desolatur feliciter. Est enim verè carbo desolatorius: sed qui sic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima exhibeat vicemunctionis. Gregor. in Homil. loquens de illo verbo Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam nimiam dilexit multum. Quid esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpam, nisi rubiginem? Tanto amplius rubiginem peccati consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Charitas etiam est mater omnium virtutum, ut ait glossa Ambrosij super illud Ro. 14. Vnusquisque suo sensu abundet. Mater, inquam, educatione, imò ipsa ad opes se habet ut mater. Bernar. Bona mater charitas, quæ suadet, ut nequeat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat iniquos, diuersis diuersa exhibens sicut filios diligit vniuersos. Cum arguit, mitis est: cum blâditur, simplex est. Pie solet sauire, sed non dolo mulcere, patienter nouit irasci, humiliter indignari. Charitas est quæ hominum mater & Angelorum, non solum quæ terris, sed etiam quæ in caelis sunt pacificauit. Ipsa est quæ homini placans, hominem Deo reconciliauit. Charitas patiens est, benigna est, licet læsa, licet offensa: si conuersus fueris ad eam, obuiabit tibi quasi mater honorificata. Item charitas cremeratur prima inter fructus Spiritus sancti. Gal. 5. Fructus Spiritus, charitas, &c. Ibi dicit gl. Aug. Caput virtutum preterea vocans charitatē caput virtutum. Ibi etiā dicit glo. Hier. Quia alia inter fructus spiritus debuit tenere primatū, nisi charitas sine qua ceteræ virtutes non reputabuntur esse virtutes? Primus fructus charitas. Antequam enim ipsa assit, nullus fructus est Deo gratus. Osee 9. Radix exiccata est, fructum non facient. Radix exiccata est, cupiditas, quæ Apostolus dicit radicem malorum omnium. 1. Timoth. 6. Vbi verò charitas est, ibi multus fructus. Io. 15. Qui manet in me, & ego in eo, hic fructum multum. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Item charitas est primū bonū animæ. Primum enim bonum animæ est Deo adherere: Deo autem adherere non valeamus nisi dilectione, ut ait Aug. in lib. de moribus ecclesie, & in Confess. Mihi autem adherere Deo bonum est quia si non adhererem, nebo in illo, nec in me potero. Vbi charitas non est, potest esse species boni: sed non verum bonum. August. Dantur & alia Spiritum sanctū munera: sed sine charitate nihil profunt. Secunda: Apud sapiētes sunt honesta, apud vulgus simulacra virtutum.

honestarum. Vbi charitas ad est, nihil est malum. Eccl. 8. Qui custodit mandatum, non experietur quicquam mali. Quod de mandato dilectionis specialiter verum est. Aug. Vbi charitas, quid est quod possit obesse? Vbi autem non est, quid est quod possit prodesse? Itē charitas est gratia gratiarum. Aliæ virtutes sine ea gratæ non sunt. Et quia gratis non operatur. Iustitia enim reddit debitum: amor redimit incommodum quod imminet: spes emit commodum quod obrinere intendit. Et quia non sufficiunt animam Deo reddere gratam, vel etiam sua propria opera absque charitate Deo grata facere non possunt. Charitas verò gratis operatur. Bern. super Cantic. Purus amor mercenarius non est, purus amor de spe vires non sumit, & tamen differentiæ damnata non sentit. ¶ Charitas etiam animam Deo reddit gratam, & sua propria opera & ceteras virtutes, & opera etiam earum, si à charitate fuerint imperata. Ipsa enim imperatrix est inter virtutes, & quæ imperantur ab ipsa, Deo grata sunt, & à se reputat imperata. Item charitas locus luminis est. i. Ioan. 2. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet. Amor mundi excæcat, sed amor Dei illuminat. Extra charitatem tenebræ sunt. Vnde ibidē dicitur, Qui odit fratrem suum, in tenebris est: vbi autem tenebræ sunt, ibi non est verum gaudium. Tob. 5. Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo? ¶ Itē charitas est locus securitatis & gaudij. Bern. Deus charitas est, quid pretiosius? Et qui manet in charitate, in Deo manet: quid securius? Et Deus in eo: quid iucundius? Aug. Deus charitas est: brevis laus, & magna laus. Brevis in sermone, & magna intellectu. Si numeres, vnum est: si appēdas, quantum est. Deus dilectio est. Itē dulcius dilectione nihil est. Aug. Dilectio dulce verbum, sed dulcius dilectione nihil est. Aug. Omnis iucunditatis: sine amore enim nihil iucundum: charitas quæ est amor summi boni, magnam habet iucunditatem. Vnde inter fructus spiritus, statim post charitatem enumeratur gaudium. Quomodo sine gaudio potest esse quod Deus ametur debito modo, cum ipse præsens sit vbi sic amatur. Præsentia enim boni amati iucunda est. Aug. in epist. ad Macedonium. Tanto nobis melius est, quanto magis in illum imus, quo nihil melius. Imus autem non ambulando, sed amando: quem tanto habemus præsentiores, quanto eundem amore quo in eum tendimus, poterimus habere puriore. Idē super epist. Io. Hom. 10. Quid tibi iubet Deus: dilige me, amaturus es honorē, & fortē non peruerurus. Quis me amat, & non ad me peruenit? quisquis me querit, cum ipso sum: non ad me ambitur per aliquam viam. Ipse amor tibi præsentem me facit.

cit. Greg. in Moralib. Qui mente integra Deum desiderat, perfectò iam habet quem amat: neq; enim quisquam posset Deum diligere, si huc quem diligit, non haberet. ¶ Charitas locus est requietis. Augu. Non potest anima nisi in eo quod diligit requiescere. Eterna autem requies non datur ei, nisi in dilectione Dei qui solus æternus est: & ipsa est perfecta sanctificatio, & sabbatum sabbatorum. Charitas etiam vita est. 1. Ioã. 3. Nos scimus quomodo translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Sine charitate nihil viuit vita gratiæ: sed omnia sunt mortua omnia arida. 1. Ioã. 3. Qui non diligit, manet in morte. Et 1. ad Cor. 13. dicit glos. Sicut corpus sine anima mortuum est, anima sine charitate mortua deputabitur. Charitas est calor vitalis, quo extincto nihil spiritualis vitæ relinquitur. Prosperus vita cõtemplatiua dicit, quod charitas est vita virtutum. ¶ Charitas etiam est mors vitiorum. Sicut enim fluit cera à facie ignis, vitia pereunt à facie charitatis. Cantico. vlt. Fortis est vitia dilectio. Qui videretur esse magni valoris in seculo, & charitas non habet, quasi leo mortuus, aut nullius valoris est. Eccl. 9. melior est canis viuus, leone mortuo. 1. Cor. 13. Si habuero prophetiam &c. charitatem autem non habuero, nihil sum. Nihil in me habet valore. Charitas etiam est vita operum. Greg. Nihil habet utilitatis ramus boni operis, nisi maneat in radice charitatis. Charitatem habes ditissimus est. Aug. Attende quanta est charitas: quæ si desit, frustra habentur cætera: si autem assit, habet omnia vel in se, vel in aliis. Idem in quodam sermone de charitate. Charitas est dulce & salubre vinculum mètrũ, sine qua diues per est, & cum qua pauper diues est. ¶ Quatuor de causis dicitur est qui habet charitatẽ. Primo, quia ipsa charitas thesaurus charissimus: vt non solum chara, sed ipsa charitas expressit esse fit dici. Sicut de filio Dei dicitur Heb. 1. quod sit splendor gloriæ. Et Sapien. 7. Candor lucis æternæ. Hic est thesaurus absconditus in agro cordis, pro quo emendo vniuersa essent vendenda. Math. 13. Hunc thesaurum non potest auferre ianitor mortis scilicet, quum alios auferat. Sine hoc thesauro non potest alij thesauri. De comparatione huius thesauri nullus penitus quum valorem eius perfectè agnosceret. Cantic. vlt. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione: quæ si despiciet eam. Quanto quis charius emit thesaurum istum, tanto amplius lucratur. Hoc thesauro, thesaurus Dei acquiritur cundo, quia qui habet charitatem, habet Deum: ideo dicitur Ioan. 4. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet. Augu.

Aurũ ha
est: cõiu
opera ex
regni se
nia op
tas alien
gaude in
inuidi q
na bona
lis auis,
vt Aug. a
piditas. C
nre: sim
ille de qu
pedis ves
mentium
municati
Spiritu
illa de qu
uimus, an
cum. Qui
nicarus es
Christum
narus. Vi
cõorum h
particeps
poteit dic
tu superg
Amicoru
dicereur
pauper, il
tuna non
omnes iu
sunt, vnde
fructum?
ra virtute
fons prop
vidit ince
Charitas
rum atq;
sunt esse cõ

Autū habens in arca, diues est: Deum habēs in conscientia diues
 est: cōiunge aurum & Deum, arcū & conscientiam. Tertio, quia
 opera ex charitate facta sunt quasi aurea: cū sint valde pretiosa,
 regni scilicet aeterni meritoria. Ideo bene monet Apolt. vt om-
 nia opera nostra in charitate fiant. 1. Cor. 16. Quarto, quia chari-
 tatis aliena bona sua fecit. Aug. Vis mercedem habere de alieno?
 gaude inde, & mercedem tibi inde comparasti. August. Pensent
 inuidi quātum bonum est charitas quæ sine labore nostro alie-
 na bona nostra facit. Anima habens charitatem est sicut nobi-
 lis auis, quæ pede amoris prædam capit. Pes animæ, amor est,
 vt Aug. ait, qui si rectus est, dicitur charitas: si curuus, dicitur cu-
 piditas. Qui sine charitate sperat se ad regnum cælorum perue-
 nire: similis est illi qui absque pede vult incedere. Hic est pes
 ille de quo Iosue 1. Omnem locum quem calcauerit vestigium
 pedis vestri, tradam vobis. Charitas particeps est omnium ti-
 menium Deum, custodientiū mandata eius. Charitas est com-
 municatio Spiritus sancti: de qua 2. Cor. vlt. quæ illi qui habent
 Spiritum sanctum, omnia habent communia. Ipsa est societas
 illa de qua loquitur Ioan. 1. Canonic. 1. Quod vidimus, & audi-
 uimus, annuntiamus vobis: vt & vos societate habeatis nobis-
 cum. Qui charitatem nō habet, quantum ad Deum excommu-
 nicatus est. 1. Cor. vlt. Si quis nō amat dominum nostrū Iesum
 Christum, sit anathema. Glo. id est, separatus à Deo, vel cōdem-
 natus. Vita sanctorū negotiatio est. Matt. 13. Simile est regnum
 cælorum homini negotiatori &c. Quicumq; charitatem habet,
 particeps est in omni lucro quod fit in ecclesia. Vnde charitati
 potest dici illud Prouer. vlt. Multę filię congregauerūt diuitias:
 tu supergressa es vniuersas. Antiquū prouerbiū Socratis fuit,
 Amicorum omnia esse communia. Vnde cum quidam pauper
 diceretur coram eo amicus cuiusdam diuitis, ait: Cur ergo iste
 pauper, ille diues est? Amicus enim non est, qui particeps for-
 tunæ non est. Cor in quo charitas est, est quasi hortus, in quo
 omnes iusti & boni quasi arbores cælestes per amorem infixæ
 sunt, vnde ei fructificant. Quid ergo mirum si multum habeat
 fructum? Charitas bonum proprium est bonorum, quum ceteræ
 virtutes communes sint bonis & malis. Aug. Charitas est
 fons proprius & singularis bonorum. Item hæc sola quæ di-
 uidit inter filios regni, & filios perditionis. In libro Prosperi:
 Charitas Dei & proximi propria & specialis virtus est pio-
 rum atq; sanctorum, quum ceteræ virtutes bonis & malis pos-
 sant esse cōmunes. Item charitas nunquam excidit: quum fides

& spes euacuentur. i. Corin. 13. Quod tripliciter potest intelligi. Primo, quod in morte non amittitur. Qui enim amat Deum presentem, quum eum non videt: multo plus amabit eum in futuro, quum eum videbit. Ipsi in presenti est meritum: ipsa ergo in futuro erit in premium. Ioan. 12. Scio quia mandatum est mihi de vita æterna. Quod specialiter est verum de mandato dilectionis. Secundo de opere charitatis, quod non excidit charitate nente. Charitas est arbor à qua non excidit nec flos, nec folium nec fructus. In hac arbore pendent omnia bona. Matth. 23. his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ. Locus tur de duobus mandatis de dilectione. Flos vnus arboris, scilicet vnus propositum charitatis, est super millia auri & argenti. Charitati bene conuenit illud Eccles. 24. Flores mei fructus honoris. Fructus huius arboris pascitur Deus ab homine, & eo viuatur in paradiso. Tertio de habente charitatē, qui in morte non excidit, id est, non ex toto cadit: quia licet moriatur in mundo, viuatur tamen Deo. Vnde mors amicorum Dei, dormitur catur. Ioan. 11. Lazarus amicus noster dormit. Item charitas maior est omnibus sacrificiis. Marc. 12. Diligete proximum vobis quam se maius est omnibus holocaustis & sacrificiis. Charitas præ ceteris virtutibus Deo placet, & diabolo displicet, & homini prodest. ¶ Charitas merito multum Deo placet, & Deo ei super omnia placeat. Glo. super illud Psal. Exultate in domino. Placet Deo cui placet Deus. Ideo Deus aliquos diligit, quia ipsum spernunt. Esa. 32. Vx qui spernis, nonne desperneris? Deus amat amantes se. Prouerb. 8. Ego diligentes diligam. Ioan. 14. Qui autem diligit me, diligitur à patre meo, ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Sola charitas Deum habet charum: & ideo merito inter virtutes præcipua chara est Deo: & opera eius specialiter meritoria sunt, & secundum eam premium mensuratur: vt qui maiorem habet charitatem, maius habeat premium: & qui minorem, minus. Non habet Deum charum, qui pro minori pretio dat vel dimittit, quam valeat. Non habet avarus Deum charum, qui lucrum præponit ei: præponit. Habac. 2. Vel qui cõgregat non sua, vnde aggrauat contra se densum lutum? Non habet etiam Deum charum volupuosus qui delectationem momentaneam præponit ei. Grego. Momentaneum est quod delectat, æternum quod erudit. Non habet charum Deum pompaticus, qui pro vito vanæ gloriæ Deum deserit: Et vt breuiter dicamus: non habet Deum charum, qui non diligit eum super omnia, quum ipse omnibus

naleat. ¶ Charitas specialiter diabolo displicet. Vnde Grego. super
 Ezech. Antiquus inimicus castitatem in nobis si sine chari-
 tate viderit, non timer: quia ipse carne nō premitur, vt luxuria
 dissoluatur. Abstinentiā non timer, quia ipse cibo nō vitur, qui
 necessitate corporis non vrgetur. Distributionem terrenarum
 rerum nō timer, si eidē operi charitas desit, quia diuitiarū sub-
 sidiis nec ipse eget. Valde autē in nobis charitatē veram, id est,
 amorem humilem, quem nobis vicissim impendimus, timer, &
 nimis concordia nostrē inuidet: quia hanc nos tenemus in ter-
 ra, quam ipse tenere nolens amisit in celo. Item Greg. non cu-
 rat antiquus hostis, vt terrena nobis tollat: sed vt charitatē au-
 ferat. Charitas etiam habenti ipsam multum prodest, sine ea ni-
 hil vrile est. 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes
 facultates meas &c. charitatem autem non habuero, nihil mihi
 prodest. Qui charitatē non habet, est sicut æs sonans quod aliis
 prodest, sed sibi non prodest, imò se consumit. Sic in eo qui cha-
 ritatem non habet, diminuuntur bona naturalia, & minus ido-
 neus fit ad bene operandū, vitā suam inutiliter expēdit. Vbi ve-
 ro charitas est, omnia profunt. Rom. 8. Scimus quoniā diligen-
 tibus Deum, omnia cooperantur in bonum. ¶ Vtilitatem chari-
 tatis ostendit Apost. 1. Cor. 13. dicens: Charitas patiens est, beni-
 gna est. Charitas non æmulatur, non agit perperā &c. Vbi enu-
 merantur septē bona quæ charitatem comitantur, & octo mala
 a quibus hominē seruat. Duo prima bona sunt patientia & be-
 nignitas, de quibus Greg. patientiam & benignitatem præmi-
 sit: quartā altera illata à proximis mala æquanimiter portat: al-
 tera, sua bona proximis desiderabiliter impendit. Pœna quip-
 pe interrogat, si quietus quis veraciter amat, vt ait idem Greg.
 Benigna etiam debet esse charitas: id est, egenis larga. Gregor.
 Mens sanctorum in tentationis prælio munita patientiæ clypeo
 & gladio amoris accincta, ad mala ferenda sumit fortitudinē,
 & ad reperenda bona erigit vnitatem. Tertium bonum est
 congaudere veritati: id est, bonis proximi. Quartum est, mala
 eius sufferre, compatiendo & supportando. Quintum est, omni-
 bus Deo credere. Sextū, omnia sperare. Septimum est, diu expe-
 ctādo dominum sustinere. Duobus primis facit charitas vt be-
 ne nos habeamus in his quæ nostra sunt, mala propria patiēter
 portando, & bona propria liberaliter largiendo. Duobus se-
 quentibus facit vt nos bene habeamus ad ea quæ sunt proxi-
 mi, bonis congaudendo, & mala comportando. Tribus vlti-
 mis, vt nos bene habeamus ad Deum, cui debemus fidem, eò

quòd sit prima veritas: & spes, eo quod sit summa bonitas: & scientiam longam, eò quòd sit omnipotens: & magnitudinem præmij recompensare potest, quòd tardus soluit. August. Charitas ideo tolerat in præsentì vita, quia credit omnia de futura vita. Et suffert omnia quæ hic inveniuntur: quia sperat omnia quæ ibi promittuntur. ¶ Primum malum, à quo charitas feruor est æmulatio, siue inuidia, quæ putredo ossium dicitur. Prou. Est enim vehemens corruptio animæ, ex qua prouenit ut in malis proximi delectetur, & bonis contristetur, quæ naturaliter in bonis deberet delectari, & in malis contristari. Secundum est, peruersa actio. Qui charitatem habet, habet Spiritum sanctum, qui benignè agit: qui verò sine charitate est, habet Spiritum malignum, qui perperam agit reddendo mala pro bonis, miseris opprimendo, bonis detrahendo, quum potius bonum addendum esset. Bona enim oportet crescere, mala autem minuì: & miseri eleuandi sunt, non amplius opprimendi. Tertium est, inflatio: id est, dilatio propria vsque ad proximi commisionem, quæ solet habere scissuram: ut ait beatus Bernardus uerb. 28. Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat. Iactantia dilatio exterior: præsumptio, cordis dilatio interior. Quartum est ambitio, quum aliquis querit sui exaltationem per proximi deiectionem. Similis est illi qui faceret de hominibus bellum pedum suorum, ut sic altior cæteris appareret. Quintum est, intimus amor proprii boni, ex quo solet sequi, quòd homo non curat de bono proximi. Philip. 2. Non quæ sua sunt homines considerantes, sed quæ aliorum. 1. Corinthiorum 10. Ne quod suum est quarat. Et in hoc est multum corruptum genus humanum, quasi enim in naturam uersum est hominibus querere propria commoda, & negligere aliena. Sextum est, irritatio siue prouocatio ad iram. Aliqui quando videt domum proximi igne comburi, exemplo illius suam comburunt, quum deberent conari ad eius defensionem: qui valde fatui sunt. Mat. 7. Ira in sinu stulti requiescit. Sapiens non permittit iram quiescere, sed statim ab ea se expedit: sicut carbonem in igne tuo tam citò excuteret, si in eum insilisset. Septimum est, indigna cogitatio, ut quæ est de vindicandis iniuriis. Qui iniuriam sibi factam cogitat quasi ferrum in vulnere tener. Esa. 49. Ante te malum cogitationum uestrarum &c. Octauum est, gaudium super iniquitate, quòd est diabolicum, & signum magne corruptionis & elongationis à Dei similitudine: cui iniquitas inueniuntur. Pro. 24. Quum ceciderit inimicus tuus, ne gaudes.

e iusdē 17. Qui in ruina letatur alterius, nō erit impunitus. ¶ Itē
 charitas est via excellentior. 1. Cor. 12. Adhuc vobis viam excel-
 lentiore[m] demonstro. Ipsa est gratia domini nostri Iesu Chri-
 sti. 2. Cor. vlt. Magisterium eius Christus professus est. Ioannis
 decimoquinto: Hoc est præceptū meum, vt diligatis inuicem.
 Charitate discipulos suos voluit agnosci. August. In charitate
 dignoscuntur discipuli Christi, non in prophetia, fide, & aliis.
 Io. 13. In hoc cognoscēt omnes, q̄ discipuli mei estis, si dilectio-
 nem adinuicem habueritis. Hāc ipse Saluator maximā in se ha-
 buit. Io. 15. Maiorē hac dilectionem nemo habet: quā[m] vt ani-
 mam suā ponat quis pro amicis suis. Ephesi. 2. Propter ni-
 miam charitatem qua dilexit nos &c. ¶ Charitas est vinculū,
 quo solo Deus ligari potuit. Magister Hugo de S. Victore: O cha-
 ritas, quā[m] magnū est vinculum tuū, quo etiā Deus ligari po-
 tuit. Si ergo cōtra Dominū fortis fuisti: multo magis cōtra ho-
 mines praualebis. Hoc vinculo Deus tractus est ad terrā, descē-
 dit etiā vsque ad inferos. Nullum vinculum eū ad colūnam
 tenere potuisset, si charitatis vinculum defuisset. Nullum ferrū
 in cruce eum deriuisset, nisi charitas affuisset. Sicut lapis posi-
 tus ad ostium monumenti non potuit eū ad monumentum
 detinere: amor salutis nostræ & ad columnam & in cruce eum
 detinuit. Vinculo charitatis ligatus erat, quum dicebat Gen.
 18. Num celare potero Abrahamā quæ gesturus sum? Et eiusdē. 10.
 Dicitur est Loti: Festina, & salua te ibi: quia non potero facere
 quicquam, donec ingrediaris illuc. Esa. 58. Non est qui cōsurgat
 & teneat te. Charitatis vinculū solui nō potest, neq; igne, neque
 aqua, neque gladio. Ro. 8. Quis nos separabit à charitate Chri-
 sti? tribulatio? an angustia? &c. Et in eodē: Certus sum, quia ne-
 que mors, neque vita &c. poterit nos separare à charitate Dei.
 Hoc est vinculum quo ea coniunguntur, quæ interuallis loco-
 rum distunguntur. Charitas vinculum est perfectionis, de quo
 Coloss. 5. Super omnia autem hæc, charitatem habentes, quod
 est vinculum perfectionis. Gloss. Ambr. Magis studendum est ei
 virtuti, quæ maior omnibus est. Ibi etiā dicit gl. quod chari-
 tas omnia ligat ne abeant. Charitas est vinculum perfectionis.
 Ligat enim membra ecclesiæ adinuicem Deo. Hier. 13. Agglu-
 tinaui mihi omnem domum Israël, & omnem domum Iuda.
 Deuter. 10. Patribus tuis conglutinatus est Deus, & amauit
 eos. In hac ligatione est perfectio ecclesiæ. Item charitas eum
 in quo est, filium Dei efficit. Roman. 8. Non accepistis spiritum
 seruilitatis iterum in timore: sed accepistis spiritū adoptionis fi-

liorum, in quo clamamus: Abba pater. 1. Ioan. 4. Qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est. Et eiusdem 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus Pater, ut filij Dei nominemur, & simus. ¶ Item charitas vnctio est, qua filij Dei inunguntur in regnum regni futuri. Qui hac vnctione inuncti sunt, edocentur à Deo, sicut Salomon edoctus est à domino postquam in regnum vnctus est. 3. Regum quarto, de qua vnctione legitur 1. Ioan. Vos vnctionem habetis à Sancto, & nostis omnia. Intelligite necessaria ad salutem. Et in eodem: Vnctio eius docet vos in omnibus. Prouerbiorum decimosexto: Diuinitio, id est, diuinus sermo in labijs regis, in iudicio non errabit os eius. Ioannis decimoquinto, dicitur de Spiritu sancto, quem habet qui charitatem habet: Ille vos docebit omnia. Et eiusdem 6. Erunt omnes docibiles Dei. Et Matthæi 23. Vnus est magister vestestrum in cælis est. ¶ Quod ille qui charitatem habet, non erret in periculo, potest esse verum duabus de causis: vel quia legem breuiatam habet in corde suo, scilicet charitatem. De qua Augusti. Lex, inquit, charitatis super omnes libros est. Et Hieronymus Seleucia: Hac sententia ad breuiarium totius iustitiæ amico ore profertur. Vel quia charitas hominem Dei amicum facit: Lex verò amicitia requirit, ut amici sibi inuicem non darent consilium, sicut nec auxilium. Vnde Deus habentem charitatem, non permittit errare errore periculo: si ille qui se fuerit fecerit, ut veritatem agnoscat. Charitas vnctio est, nem lethalem infirmitatem sanans. August. Timor est mentium: charitas sanitas. Huic sanationi attestatur bono gustu gustus interioris: habenti enim charitatem, sapiunt res sapere debent. Item charitas vestis nuptialis est: de qua Matthei 22. Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Quasi admiratur dominus inueniens aliquem in ecclesia absque veste charitatis. Cuius admirationis quinque possunt assignari causæ. Prima est, quod dominus tantum expendit ut ipsius ecclesia hanc vestem haberet, quum alia vestes sint vestibus animalium, vel corticibus herbarum, vel interioribus vestimentum, ut vestes serica. Huic vesti voluit dominus materiam ministrare quasi de visceribus suis, quum lateris sui apertione aperirem suum nobis ostendit, ut amore eius ad eum reamanda accenderemur. Bern. Clauus penetrans, clauus referans factus est mihi ut videam voluntatem domini: quod nisi videam per foramen, clamat clauus, clamat vulnus. Idem: Patet arcanum cordis per foramen corporis. Secunda est, quod ecclesia scit hanc vestem

vestem summè placere sponso suo. Vnde vestem inconsutilem, quæ figura erat huius vestis, noluit diuidi. Ioan. 19. licet corpus suum permiserit perforari. Augustinus: Tunicam hominis iam iudicati in cruce pendentis carnifices Pilati non sunt ausi con- scindere eam: & tu niteris charitatem Dei, imò charitatem quæ Deus est separare. Tertia, quòd istam vestem est ostensura eccle- sia in illa magna curia, & nescit qua hora sit vocanda. Matt. 25. Media nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit. Ideo semper deberet esse parata. Matth. 24. Et vos estote parati &c. Sed sunt qui tunc primò volunt ordiri hanc vestem quãdo deberet suc- cidi. Esa. 38. Dum adhuc ordiret, succidit me. Qui discretus est, quarit lanam & linum quã cito potest, vt hanc vestem possit sibi texere. Prouerbior. vltim. Quasiuit lanam & linum &c. Lana & linum sunt beneficia nobis à Christo exhibita se- cundum humanitatem & deitatem. Quarta causa est, quòd eccle- sia scit, quòd si hæc vestis ei defuerit, turpitude eius toti mun- do manifestabitur. Prouerb. 10. Vniuersa delicta operit chari- tas. Apoca. 16. Beatus qui custodit vestimenta sua, ne nudus am- bulat, & videant homines turpitudinem eius. Quinta est, quæ eccle- sia scit quæ non licet alicui intrare in regnum cæli absque hæc veste. Esther 4. legitur, quòd non licebat intrare aulam Assueri impudè facti. Saccus est timor seruilis, cū quo nemo intrat re- gnum cælorum. Et notandū, quæ quum vestis esse soleat lauda- bilis à pretiositate materia, & à studio artificis, & à calore, & à suauitate, & à fragrantia, vestis ista simul ex omnibus his causis est laudabilis. Hæc vestis pro materia habet Dei beneficia: imò quodãmodo ex viscerib' Christi materia eius ministrata est, vt prædictum est. De studio artificis habetur in Psalm. Annuntiate inter gentes studia eius. Si Deus mille annis studuisset, nunquã modum conuenienter ad accedendum amorem suum in nobis inuenire potuisset. Color verò huius vestis purpureus est. Prouerb. vlti. Byssus & purpura indumentum eius. Suauitas ve- ro huius vestis tâta est, vt vocetur vntio. 1. Io. 2. De odore eius habes Cant. 1. Dum esset rex in accubitu suo, nardus meã dedit odorem suum. Nardus herba calida charitatem significat, cuius odor cælum penetravit, & filiũ Dei incarnari fecit. Odor huius vestis benedictionem Patris cælestis impetrat. Gene. 27. Statim- que vt sensit vestimentorum eius fragrantiam, benedicens ait: Ecce odor filij mei sicut odor &c. De odore vestiũ, habes Can- ti. 4. Odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. ¶ Charitas vestis nuptialis dici potest: quia matrimonium quo filius

Dei vnitas est humanæ naturæ sorori nostræ, multum requiritur
 vt vestem charitatis habeamus. Si enim matrimonia quæ sunt
 quotidie, inimicos amicos efficiunt: quomodo hoc excellens
 matrimonium homines ad amorem Dei non accenderet? Scilicet
 fieri vestes nuptiales propter nuptias: sed nuptiæ filij Dei, & hu-
 manæ naturæ factæ sunt propter hanc vestem: scilicet propter
 charitatem in homine augendam. Vestis charitatis omni
 turpitudinem operit. 1. Petri 4. Charitas operit multitudinem
 peccatorum. Hæc vestis cõtra aduersa munit: quia fortitudo
 est, vt mors, dilectio. Cantic. vlt. Ipsa etiam ornat. Est enim
 vestis purpurea optimè sedens super byssum castitatis. Proverbia
 vlti. Byssus & purpura indumentum eius. Charitas est fortitudo
 & decor. Fortitudo, in quantum munit: decor, in quantum ornat.
 Proverbia vlti. Fortitudo & decor indumentum eius. Ipsa est vestis
 polymita, varietate bonorum operum distincta. Secundum illud Psal.
 Astitit regina à dexteris tuis, in vestibus aurato, circumdata varietate. Itẽ charitas currus igneus est, qui
 leuans interiore hominem in paradysum spirituale: vt deus
 legitur 4. Regum 2. capite. Ipsa etiam est iugum suauiter dicitur
 legitur Matthæi 11. Tollite iugum meum super vos & iugum enim
 meum suauiter est, & onus meum leue. ¶ Propter causas iugum
 charitatis suauiter est. ¶ Primo ex sui natura. ¶ Iustinus: Omnia
 seua & immania prorsus facilia & propere efficiuntur amor.
 Si super hoc iustum posset poni pondus tantum, vt scilicet cum
 amore ipsius portaretur, suauiter esset propter hoc: quia
 charitas difficilia reddit facilia. Comparat Augustinus charitatem
 bigæ, dicens, Quod iumentum per se non videret, vehit in biga
 duplicatam. Genesis 29. Videbantur dies pauci præ amoris
 magnitudine. Bernardus: Auis quæ plumis & sine alis se ipsam
 ferre non potest, onere plumarum & alarum addito, sine labore
 aduolat: sic panis durus quasi se transire non potest, adiutorio
 lactis vel alterius liquoris labile fit in gutture. Charitas quasi
 volare facit homines in paradysum. Bernardus, Qui amat
 ardentius, currit velocius, peruenit citius. In libro de Spiritu &
 anima, dicitur quod amor est per desiderium currens, atque
 per gaudium quiescens: per desiderium in appetendo, & per
 gaudium perfruendo. Charitas etiam est bonorum laborum conditio.
 ¶ Secundo quia Deus subiit istud iugum, & super iugum tulit
 onus crucis. Zelus enim domini exercituum faciebat. Ideo
 gloriosum & suauiter est esse sub hoc iugo. Magna est

gloria
 sancti
 ¶ Terr
 rem pã
 Dicit t
 ex ite
 difficili
 hoc iug
 celestis
 iugum
 10. Cor
 modum
 fidelibu
 quinqu
 necessit
 Quid ca
 cedem p
 emit, cu
 eligere
 Oculus
 qui cha
 format.
 Et sicut
 quodam
 te crede
 ra: & no
 Vir bon
 enim ho
 non hab
 pacem h
 licitas
 arca ecc
 periculo
 Charita
 sic adin
 quasi ac
 contra h
 16. Tert
 vnitas. C
 si ei op
 Dominu

gloria est sequi Dominum. Ecclesiast. 23. Bernardus : O iugum
 sancti amoris , quàm gloriose laqueas , quàm suaviter premis.
 ¶ Tertio , quia adhuc De⁹ vult nobiscū esse , sub iugo isto maio-
 rem partem portans. Non est iugum vnus tātum , sed multorū.
 Dicit tibi Deus , Tolle iugum meum ex vna parte , & ego tollā
 ex altera : paratus est enim Deus iuuare illos , qui amore ipsius
 difficilia aggrediuntur. ¶ Quarto , quia ea quæ trahuntur ad
 hoc iugum , quasi aurea sunt , imò auro pretiosiora : quia regni
 celestis meritoria , vt patet ex præmissis. ¶ Quinto , quia istud
 iugum à graui iugo liberat : scilicet à iugo carnis vel mūdi. Esa.
 10. Computrescet iugum à facie oleiuid est , charitatis , quæ ad
 modum olei suavis est. 2 Corint. 6. Nolite iugū ducere cum in-
 fidelibus. Bern. loquens de illo verbo Luc. 14. Iuga boum emi
 quinque. Iumētis , inquit , cōuincitur homo bestialior , qui iuga
 necessitatis quinque sensuum propria subeat volūtate. Bernar.
 Quid causamur , subisse : arguamus magis emisse : nam vt mer-
 cedem pro opere suo quis tribuat , inauditum est : quis iuga bouū
 emit , cui iugum suauē gratis offertur ? quid est potius quinque
 eligere quàm vnum ? quis potest seruire quinque prædonibus ?
 Oculis inquit , meus depraedatus est animā meā. ¶ Sexto , quia
 qui charitatem habet , voluntatem suam voluntati diuinæ cō-
 format. Vnde sicut volūtas Dei impletur : sic & voluntas ipsius.
 Et sicut Deo cuncta subiecta sunt : sic & habenti charitatem
 quodammodo cuncta sunt subiecta. August. in libro de utilita-
 te credendi : Iugo Christi qui subiectus est , subiecta habet care-
 ra : & non laborat , quia non resistit quod subiectum est. Seneca :
 Vir bonus a quo animo sustinebit quicquid ei acciderit. Scit
 enim hoc accidisse lege diuina , ex qua vniuersa procedūt. Malī
 non habent pacem , quia Deo resistunt. Iob 9. Quis resistit ei , &
 pacem habuit ? Si pluit , displicet malis. Si aliquanto tempore
 siccitas sit , iterum displicet eis. Item charitas bitumen est quo
 arca ecclesiæ bituminata est. Genes. 6. Absque hoc bitumine in
 periculo esset. Aquæ etiam tribulationum , penetrarēt eam.
 Charitas etiam cæmentū est , quo lapides viui in edificio eccle-
 siæ adinuicem connectuntur. Sine hoc cæmento ecclesia esset
 quasi acervus lapidum : nō esset idonea Deo ad habitādum , nec
 contra hostes ecclesiæ haberet debitam resistantiam. Hierem.
 26. Ierusalem in acervum lapidum erit. ¶ Charitas est chara
 vnitas. Quàm chara sit vnitas ipsius , patet ex hoc , quòd diui-
 sio ei opposita Deo detestabilis est. Proue. 6. Sex sunt quæ odit
 Dominus , & septimum detestatur animam eius. Et illud septimū
 est

est: qui seminat inter fratres discordias. Diony. in lib. de diuini
 nominibus: Amor est quadam vnitiua & continuatiua virtus
 superiora mouens ad inferiorum prouidentiam: & aequiformitas
 est, equalia in socialem vicissitudinem: & nouissima & subiecta
 ad meliorem & supra positorem conuersionem, id est, conser-
 uationem. Amor inter affectiones animæ maximè Deo affini-
 latur. Bern. super Cant. Solus est amor ex omnibus animæ mo-
 ribus & sensibus, in quo potest creatura, & si non ex æquo,
 respondere authori, vel de simili mutuam rependere vicem. Mi-
 nus diligit creatura, quoniam minor est: tamen si ex toto se
 ligit, nihil deest ubi totum est. Eadem verba habentur in libro
 de spiritu & anima, ubi subditur: Renuntians ergo cunctis crea-
 tionibus aliis, tota soli incumbat amori, effundens se totum
 in amorem ipsius, cui respondere habet in reddendo amore.
 ¶ Charitas virtus est cuius altitudo vsque ad altissimum attingit.
 Spiritu enim hominis Deo vnit. Latitudo eius quasi per totum
 mundum se extendit: quia membris Christi quæ dispersa sunt
 per mundum, hominem coniungit. Aug. Extende charitatem
 per totum orbem si vis Christum amere: quia membra Christi
 per orbem iacent. Longitudo eius opera cæterarum virtutum
 vsque ad finem vltimum extendit. Profunditas eius in finibus
 membris Christi seruitium impediendo condescendit secundum
 Mattheum 10. 13. Si ego laui pedes vestros, dominus & magister
 estis: & vos debetis alter alterius lauare pedes. ¶ Et nota dicitur
 sacri Doctores videtur dicere quod sola charitas sit virtus. Hic
 Ut breuiter, inquit, complectar virtutis notionem, Virtus est charitas
 qua diligitur quod diligendum est. Et in libro de spiritu
 anima, sic legitur: Quum prudenter, moleste, fortiter & in
 amore & odium instituuntur: in virtutes exurgunt, prudentiam
 & temperantiam, fortitudinem atque iustitiam. Aug. in li. de moribus
 ecclesiæ: Si virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil esse virtutem
 nisi affirmauerim, nisi summum amorem Dei. Namque illud, quod
 quadripartita dicitur virtus, ex ipsius amoris vario quodam modo
 quantum intelligo dicitur. Itaque illas quatuor virtutes, quantum
 nam res ita haberet homines in mentibus suis, ut nomina sunt
 ore omnium. Sic etiam diffinire non dubitet, & ut Temperantiam
 amor integer se præbet ei, quod amatur. Fortitudo, facile colit
 omnia propter quod amatur: Iustitia, soli amato seruiciens pro-
 rectè dominans. Prudentia, amor ea quibus adiuuamur ab aliis
 quibus impediuntur sagaciter coniungens. Sed hunc amorem non
 liber, sed Dei esse diximus: quare etiam diffinire licet, ut Tem-
 perantiam

rantiam
 seruant
 perferen
 bene im
 amorem
 impedit
 quam re
 existit,
 quod est
 fortitud
 nendis r
 dentia.
 nomen V
 singulari
 virtutes
 sicut Ro
 quia ant
 ritas adfi
 ritas des
 vero est
 quod non
 Quod nu
 maior est
 nes, ut ti
 me quon
 gno anim
 ro non se
 bito mo
 amore or
 tuit esse:
 tatem pe
 licet: amo
 summi b
 vi barlar
 glorie: n
 amore su
 nas, ynge
 Christum
 macerat,
 potuit est
 etiam est

ranciam dicamus amorem Deo sese integrum incorruptumque
 seruantem. Fortitudinem, amorem omnia propter Deum facile
 perferentem. Iustitiam, amorem tantum seruientem, & ob hoc
 bene imperatorem ceteris quæ homini subiecta sunt. Prudentiã,
 amorem bene discernentem ea quibus adiuuetur ab his quibus
 impedi potest. Idem in eodem: Nihil aliud est bene viuere,
 quam toto corde, tota anima, tota mente Deum diligere: à quo
 existit, vt incorruptus in eo amor atque integer custodiat,ur,
 quod est temperantiæ: vt nullis frangatur incommodis, quod est
 fortitudinis nulli alij seruiat, quod est iustitiæ: vigilet discer-
 nendis rebus, ne fallacia paulatim dolus surrepat, quod est pru-
 dentiæ. ¶ Possimus autem quatuor rationes assignare, quare
 nomen Virtutis charitati potuit appropriari, vt ipsa diceretur
 singulariter virtus. ¶ Vna causa potuit esse, quia charitas inter
 virtutes excellentior est: ideo antonomasticè virtus dici potuit:
 sicut Roma antonomasticè Vrbs dicitur. Alia causa potuit esse:
 quia antequam charitas adfit, nulla vera virtus est. Si verò cha-
 ritas adfit, nulla virtus deest. Quod nulla vera virtus adfit si cha-
 ritas desit, patet: quia virtus est qua bene viuatur. Bene viuere
 verò est (vt ait Aug.) Bene viuendo ad beatitudinem tendere:
 quod non est sine amore beatitudinis, qui amor charitatis est.
 Quod nulla virtus desit vbi charitas adest, patet: quia amor di-
 gnior est affectione animæ, quæ si ordinata fuerit, aliæ affectio-
 nes, vt timor, dolor, & spes inordinatæ non remanebunt, maxi-
 me quum apud amorem sit summa potestas & imperium in re-
 gno animæ, & eius sit regnū illud ordinare: apprehensiones ve-
 ro non se habent modo indebito, quum affectiones se habeant de-
 bito modo. Sunt enim apprehensiones causæ affectionum, vnde
 amore ordinato simpliciter mens ordinata est. ¶ Tertia causa po-
 tuit esse: quia amor summi boni quodammodo ad omnem vir-
 tutem pertinet, in quantum virtus comparatur ad finem suum:
 licet amor iste sit proprius motus charitatis. Sine amore enim
 summi boni non est vera virtus. Verbi gratia: Si quis absteineat
 vebullam impleat, vel vt sanitatem acquirat, vel causa inanis
 gloria: nō est hoc abstinentiæ virtutis, sed tunc solū quādo fit
 amore summi boni. Ideo dicitur Matt. 6. Tum autem cum ieiun-
 as, unge caput tuum oleo. Secundum glo. Caput suum, scilicet
 Christum ieiunans ungit oleo charitatis, qui pro amore eius se
 macerat, & quod sibi subtrahit, alteri largitur. ¶ Quarta causa
 potuit esse: quia sicut aliquis dicitur odire non solū affectu, sed
 etiam effectū, secundum quem modum dicitur, Qui diligit ini-
 quitatem,

quitatem, odit animā suā. Odit inquam, effectu: sicut aliter dicitur diligere non solū affectu, sed etiā effectu, secundū quod modū dicitur 1. Io. vii. Hęc est charitas Dei, vt mādata eius custodiamus. Et 2. Ioā. Hęc est charitas vt ambulemus secundū mādata eius. Sic dilectio Dei ad vniuersitatē virtutū pertinet sicut & obseruatio mandatorum Dei. Sic nihil aliud est virtus quā id quo Deus diligitur. Et hęc de laudibus charitatis sufficiant. Si cui verò hęc nō sufficiūt, diligenter studeat in 1. canonica Ioan. De quo dicit Gregor. quōd omne quod loquitur igne charitatis vaporatur. Et in Euangelio eiusdem. Et 1. Cor. 13. Vbi multa de laudibus huius virtutis inueniet.

De ordine dicendorum de amore Dei. Et primo de his quę incitant ad amandum Deum. CAP. III.

Post commendationem Charitatis, agendum est specialiter de more Dei, de quo hoc modo agetur. ¶ Primo dicetur de incitamento diuini amoris. ¶ Secundo de modo amandi Deum. ¶ Tertio de diuersis speciebus diuini amoris. ¶ Quarto de dignis ipsis. ¶ Circa primum notandum est, quōd ad amandum Deum incitat Sacra scriptura, incitat & natura, incitat gratia nobis à Deo exhibita, & gloria nobis à Deo promissa, incitat vniuersa creatura. ¶ Scriptura sacra incitat in multis locis. Deut. 6. Diliges Dominū Deū tuum ex toto corde tuo &c. Et eisdem 11. Ama Dominum Deum tuum &c. Eccles. 13. Omnia tua dilige Deum. Matt. 22. Diliges Dominum Deum tuum &c. Simile habes Luc. 10. & 1. Io. 4. Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos. ¶ Natura ad idem incitat. Bernardus in libro de diligendo Deo: Inexcusabilis, inquit, est omnis infidelis, non diligit Dominum Deum suū toto corde, tota anima, tota virtute sua. Clamat nempe intus ei innata & nō ignota ratio iustitia, quia ex toto se illum diligere debeat, cui & totū se habere nō ignorat. Si naturaliter amat filius patrem à quo habet vitam & animā ex nihilo fecit? Aug. Amānus est generator: sed patrem nō videt. Eccl. 7. In tota anima tua dilige eū qui te genuit. Bern. in sermonibus: Parū mne, inquit, tibi videtur: hoc cogita, qualē te fecit. Nēpe secundū corpus, egregiā creaturā: secundū animā, magis imagine creatoris insignem, rationis partem, beatitudinis aternę capacem. Porro ambo coherere fecit artificio incomprehensibili, sapiētia inuestigabili: nec tantē promeruit, qui antē nō fuit: nec spes retributionis fuit, quoniam gratiam bonorū nostrorum nō eget. ¶ Et notandum quōd multi

potest incitare hominē ad amādum Deum, quōd Deus eum fe-
 cit, si quis diligenter attendat quantum beneficiū fuerit quōd
 corpus ei dedit: quot enim sunt mēbra in corpore, tot beneficia
 inueniet magna. Et pro minimo mēbro plus deberet homo Deū
 amare, quā multi ament eum pro cunctis beneficiis quæ ab eo
 receperunt. Si quis amisisset oculum, quantum amaret eum, qui
 sibi illū restitueret? Et si quis meruisset amittere eum, quantū
 amaret eū qui sibi oculū cōseruaret? Nec minus amandus est,
 qui eum ab initio dedit, & qui datum cōseruauit, cū multo-
 ties vrendo eo contra Deum, eū amittere meruerit. Non minus
 est amādus qui dat cappam nouā, quā qui inueteratā perditā
 restituit. Quod dixi de oculo, de aliis mēbris cogita. Si verò tā-
 tum amandus est qui dedit corpus: quantum amandus est qui
 dedit animam quæ in infinitū est melior corpore? Si amisisses
 vsum rationis, quantum amares eum qui tibi illum restitueret?
 Quanto ergo amādus est, qui tibi rationem ab initio dedit? Itē
 si meruisses mortem, siue separationem animæ à corpore, quā-
 tum amares eum qui tibi eam remitteret? Quantū ergo aman-
 dus est ille qui mirabiliter corpus & animā coniunxit, & hanc
 coniunctionē tibi seruauit cū peccādo mortem multoties me-
 ruisisses: Bernardus: Valde omnino mihi amandus est per quem
 sum, viuo & sapio. Dignus planē est morte qui tibi Domine
 Iesu recusat viuere. Idē in lib. de diligēdo Deo: Vt quid, inquit,
 nō amaret opus artificē, cū haberet vnde id posset? Et cur non
 quantum omnino posset, quum nihil omnino nisi eius munere
 posset? Ad hoc etiam quōd homo amet amplius factorem suū,
 cogitare debet, quōd Deus ad imaginem & similitudinem suā
 fecit illum. Genes. i. Filius qui similior est patri, solet amplius
 amare patrem, & ab eo plus amari. Figura etiā quam naturali-
 ter habet corpus humanum, incitat ad amandum Deum. Aug.
 in libro de disciplina Christiana: Belluas Deus prostratas
 in faciem fecit, partem quærentes de terra: te in duos pedes
 erexit, tuam faciem sursum attendere voluit. Non discordet
 cor tuum à facie tua, non habeas faciem sursum, & cor deor-
 sum. Fac sursum cor, ne mentiaris in domo disciplina. Quid
 est sursum habere cor, nisi quod prius est dictum, Dilige Domi-
 num Deum tuum &c. Disciplina domus est ecclesia Christi: vt
 dicit Augustinus in eodem libro. Gratia etiam nobis à Deo
 exhibita incitat ad Dei amorem, & maximē gratia redemptio-
 nis. De qua 2. Corinth. 8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu
 Christi: quoniā propter vos egenus factus est, cū esset diues,

vt illius inopia vos diuites essetis. Galat. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me: non sum ingratus gratiæ Dei. Sic habet littera vna. Eccle. 29. Gratiã fideiussoris ne obliuiscaris. De enim pro te animã suam. Licet multum possit hominem incitare ad amandum Deum, quòd ipse eum fecit: tamen multo amplius debet eum incitare, quòd ipse eum refecit. Vnde Bernardus in libro de diligendo Deo: Infidelis se totum ei debere ignorat, quem sui totius nõ ignorat authorem. Quid ergo qui Deũ meum teneo vitæ meę non solum gratuitũ largitorem, largissimũ administratorem, piũ consolatorem, sollicitũ gubernatorem, sed insuper etiam copiosissimũ redemptorem, etiam numerũ cõseruatorem, ditatorem, glorificatorem? Idem in eodem. Infidelem ratio vrget, & iustitia naturalis totũ se tradere illi quo se totum habet, & ex se toto debere diligere, quẽ profectus fides tanto plus iudicat amandum, quantum & eum pluris in ipso æstimandũ intelligo: quippe qui illud non solum me, sed sui quoque ipsius teneo largitorem. Idem in eodem: Si totum me debeo pro me facto: quid addam pro me refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tam facile refectus, quàm factus. Si quis non solum de me, sed de omni quoque quod factum est, factus est, Ipse dixit, & facta sunt. At verò qui me tantum etiam fecit dicendo fecit, in reficiendo profecto & dixit. Multa & mira, & pertulit dura: nec tantum dura, sed etiam indigna. Quare ergo retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? primo opere me mihi dedit: in secundo, se: & vbi se dedit, mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo & debeo: quid Deo retribuam pro se? Nam etiam si me millies pendere possem, quid sum ego ad Dominum? Idem super Cantica. Super omnia reddit te amabilem mihi, bone Iesu, calix quod bibisti opus redemptionis nostræ. Hoc omninò amorem nostrum facile vendicat totum sibi. Hoc inquam est, quod nostram deuotionem & blãdus allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit vehementius. Multũ quippe laborauit in eo Saluator: nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis author contempsit. In dictis suis sustinuit contradictores, in factis obuiatores, in tormentis illusores, & in morte exprobratores. In loquẽs de opere redemptionis: Quid adhuc, inquit, dormitas? affectio: imò nõ dormitas, sed mortua est, si huic nõ respondeas beneficio. Anselmus in lib. Meditationũ: Ecce Domine quia fecisti, debeo me ipsum amoris tuo totũ: quia me redemisti, debeo me ipsum amoris tuo totũ: quia tanta promittis, debeo me ipsum

amori
tu ma
tur me
ostedit
re no
omni
nos ali
sermon
emollit
ris, tam
fas mer
tibus D
vidit, &
Accipiet
Mirum
uenalis
zernum
ipse sit f
verò vio
quã ip
amabis,
nis ab a
brauit. A
iubeas à
res miser
to lib. C
mihi die
fabiles. T
modo, ost
vniuersa
& ideo an
Dei & be
dum aliu
& celestia
Gen. Vbi
ditur: Et
z, vniuer
celi, subdi
ceant in fi
exarde sca
amoris qu

amori tuo totum, imò tantū debeo plusquàm meipsum, quāto
 tu maior mees pro quo dedisti teipsum. Cū ignis non accenda-
 tur melius quàm igne: ignis diuini amoris quem nobis Deus
 ostēdit in redēptione humani generis, maximè deberet incita-
 re nos ad amandū Deū. Chrysostomus: Non est, inquit, aliquis
 omnino, nō pater, nō mater, nō amicus, nō alius qui piā qui ita
 nos aliquando dilexerit, quemadmodum ipse qui fecit. Bern. in
 sermonibus: O duri & indurati & obdurati filii. Adam, quos nō
 emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingēs ardor amo-
 ris, tam vehemens amator, qui pro vilibus sarcinulis tā pretio-
 sas merces expendit. ¶ Ad amandū Deum, incitat gloria amā-
 bilis Deū specialiter promissa & preparata. 1. Cor. 2. Oculis nō
 vidit, &c. quę preparauit Deus his qui diligunt illum. Iacobi 1.
 Accipiet coronam vitę, quam repromisit Deus diligentibus se.
 Mirum est quomodo amor noster Deo equādere potest: quia si
 venalis est, nullus Deo carius emerit: dabit ei pro illo regnum
 æternum. Si est dandum, nullus dignior eo est quàm Deus, cū
 ipse sit summè bonus. Vnde nulli potius quàm ei debet dari. Si
 verò violentiā requirit, nullus maiore violentiam pro eo faciet
 quàm ipse. Petit enim eū quasi gladio euaginato. Aut enim cū
 amabis, aut æterna morte interficietis. David: Nisi cōuersi fue-
 ritis ab amore scilicet immūdo, ad amorē Dei, gladiū suum vi-
 brauit. Aug. in lib. Conf. Domine quid tibi sum ipse vt amari te
 iubeas à me, & nisi hoc faciam irascaris mihi, & mineris ingen-
 tes miseras? Ad amandū Deū incitant omnes creaturę. Aug.
 10. lib. Cōf. Cælū, & terra, & omnia quę in eis sunt ecce vndiq;
 mihi dicūt vt te amē, nec cessant dicere omnibus, vt sint inexcū-
 sabiles. Dupliciter dicunt creaturę nobis vt Deū amemus. Vno
 modo, ostendendo eum dignissimū amore nostro. Bonitas enim
 vniuersitatis creaturarum ostendit creatorem esse optimum,
 & ideo amore dignissimum. Secundo, quia creature sunt dona
 Dei & beneficia Dei. ¶ Ad incitandum verò aliquem ad aman-
 dum alium, efficacior est donatio quàm locutio. Etiam terrena
 & cęlestia fecit Deus propter hominem, vt patet ex principio
 Gen. Vbi postquā de creatione hominis locutus est Deus, sub-
 ditur: Et præsit piscibus maris, & volatilibus cęli, & bestiis ter-
 rę, vniuersisq; creaturę. Et postquā locutus est de luminaribus
 cęli, subditur: Et sint in signa, & tēpora, & dies, & annos, & lu-
 ceant in firmamento cęli, & illuminēt terrā. Cum secundū ligna
 exardescat ignis, Ecclesiast. 28. magnus deberet esse ignis diuini
 amoris qui pro lignis Dei tot habet Dei beneficia, quot sunt

creaturæ. De his lignis legitur Leuit. 6. Ignis in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos, subiiciens ligna mane per singulos dies. Illos qui non incitantur ad Deum amandum, tot & tantis beneficiis accusare poterunt etiam feræ quæ beneficia sentiunt, ut ait Seneca: Ecce etiam canes amant benefactores suos. Refertur etiam de quodam leone quem quidam miles à serpente liberavit, quod à militæ recedere noluit: quid ergo excusationes habebunt, qui deserentes redemptorem suum, serpenti infernali adhærent? Si lapides cauantur à guttis aquæ assidue cadentibus, quam excusationem habebunt corda dura quæ non emolliuntur à assidua Dei beneficiis? Quasi infinita sunt creaturæ quarum quæque sufficeret ad monendum hominem ad amorem altissimi hominis, si eam sibi dedisset. Quomodo ergo non suscitunt vniuersæ creaturæ ad accedendum hominem ad amorem Dei? Ad amandum Deum incitare possunt & bona & mala. De bonis iam ostensum est quæ vniuersa sunt Dei dona. De malis verò facile est idem ostendere, cum sint flagella patris misericordiarum erudientis filios suos ex amore paterno procedentia. Apoc. 3. Ego quos amo, arguo & castigo. Hebr. 12. Quem diligit Deus castigat. Et non solum mala pœnæ possunt incitare ad Dei amorem: sed etiam mala culpæ quæ Dei misericordia simulat in his qui nondum pœnitent, ut saltem quandoque pœniteant, vel remittit his qui pœnitent, vel à quibus custodiantur qui sibi adhærent. Aug. in lib. de Virginitate: Vos, inquit, ut altissimi diligatis, cui diligendo à coniugiorum nexibus liberetis, deputate vobis tanquam omnino dimissum quicquid vobis non est illo regente commissum. Multo fortius debet diligere illum qui quæcumque flagitiosis ad se conuersis dimittit ea cadere non permisit. Quid habes quod non accepisti aut quæ peruersitate minus diligis à quo plus accepisti? Cogita omnia peccata sic peccata tanquam dimittantur, à quibus Deus custodit ne committantur. Noli modicum diligere, quasi à quo modicum dimissum est: sed potius multum dilige, à quo multum tributum est. Si enim diligit cui donatum est ne recideret: quanto magis diligere debet, cui donatum est ut habeat. Et notandum est, quod cum quatuor de causis aliquid solet diligere, scilicet de causa attinentiæ, vel quia in eo delicia inueniuntur, vel quia beneficiis iam datis amari meruit, vel quia beneficia ab eo sperantur, his quatuor de causis amandus est Deus. Causa attinentiæ, cum ipse sit pater. Matth. 23. Patrem non vocare vobis super terrâ. Vnus est enim pater vester qui in

lis est. Et qui erat pater, factus est frater. Matt. vlt. Nuntiare fratribus meis vt eant in Galilæam. Et qui erat dominus, factus est seruus. Bernard. loquens de filio Dei incarnato: Non hoc loco, inquit, prædicatur magnus dominus & laudabilis nimis, sed paruus dominus & amabilis nimis. Paruulus vtiq; qui natus est nobis, ipse voluit nasci in mûdo isto, & quasi fieri de terra nostra, vt amabilior esset nobis: non enim solent homines amare dominos de terra aliena. Ipse voluit in similitudinẽ hominum fieri, vt hominibus esset amabilior. Similitudo enim ad amorem facit. Eccles. 13. Omne animal diligit simile sibi. Ipse humanam naturam diuinę voluit associari in vna persona, nunquam ab ea separandam in signum amoris, vt sic saltem amemus a quo agnosceremus nos amari. ¶ Deus etiã amandus est a nobis, quia in eo sunt summe delicia. Psal. Delectationes eius in dextera tua vsq; in finẽ. ¶ Itẽ amãdus est, quia beneficiis suis hoc meruit. Bern. in lib. de diligendo Deo: Multũ meruit Deus de nobis, qui etiam immeritis seipsum dedit nobis. Quid enim melius seipso poterat dare vel ipse? Ergo, si Dei meritum quaeratur, illud est præcipuum: quia ipse prior dilexit nos. 1. Ioan. 4. Dignus planẽ qui reametur: præsertim si aduertatur quis, quos, quantũque amauerit. Quis enim? nõne is cui omnes spiritus continentur: Deus meus es tu: quoniã bonorũ meorum nõ eges. Vera huius charitas maiestatis: quippe non quaerentis quæ sua sunt. Quibus autem tanta charitas exhibetur? Cũ adhuc, inquit, inimici essemus, reconciliati sumus Deo. Dilexit ergo Deus & gratos & inimicos. Sed quantũ? Sic Deus dilexit mundum, ait Ioannes, vt filium suum vnigenitũ daret. Sic meruit iustus impiis, summus infimis, omnipotens infirmis. Idem in eodem: vt paucis quod dictũ est repetã, prior ipse dilexit nos tantus & tantum, & gratis, tantillos & tales. Itẽ amandus est a nobis propter beneficia quę ab eo speramus. De quibus require in tractatu Spei, cap. 5. ¶ Item notandũ est quod ad amorem Dei, nos incitare potest amicitia eius vtilitas, & inimicitiarum eius inuilitas, & amici huius fidelitas. ¶ Vtilitas, quia nihil fructuosius esse potest quã a Deo diligi, iuxta verbum Bernard. ipse diligentibus se peccata remittit. Luc. 7. Remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Ipse eos erudit. Eccles. 2. Diligite Deũ, & illuminabuntur corda vestra. Grego. Interdũ compunctionis ardore tantę subtilitatis est vis amoris, vt hanc nec ipse animus possit comprehendere, qui hanc illuminatus meruit habere. Ipse eos custodit. Psalm. Custodit dominus omnes

diligentes se. Ipse ad suauitatem suae cōtemplationis etiam
 praesenti admittit. Grego. in Moral. Si quis ad cōtemplationem
 studium properat: semetipsum prius subtiliter interroget, quod
 rum amat. Machina quippe metis est vis amoris, qui hanc de
 à mūdo extrahit, in alto sustollit. ¶ Utilitas huius amici sicut
 aliorū amicorū in necessitate apparet, vt in infirmitate à qua
 se potest liberare, cum alij amici nō possunt: & in morte, quā
 alij amici defunctū deserunt, & amicus iste eum suscipit. ¶
 In voluntate tua deduxisti me: & cum gloria suscepisti me. ¶
 In iudicio vbi non habebit amicū cui Deus erit inimicus. Eccl.
 20. Fatuo non erit amicus. Omnia sunt amica ei, cui Deus
 amicus: quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur
 bonum. Rom. 8. Inimicitiarū etiam Dei damnositas incitare
 test ad amandum Deū. Omnia enim sunt inimica inimicis De
 etiā ipsimet sunt sibi inimici. in Psal. Qui diligit iniquitates
 odit animā suam. In futuro verò magis apparebunt haec inimi
 citia, quando pugnabit orbis terrarū contra insensatos. See
 Greg. Offenso creatore omnis creatura damnatum habet. ¶
 Ipsimet si esse possent vellent se nō esse. Ipsi etiā sancti qui
 tum amauerunt peccatores in praesenti, laetabuntur cum
 rint vindictā. ¶ Fidelitas etiam huius amici ad idem potest
 citare. Eccl. 6. Amico fideli non est cōparatio. & non est di
 ponderatio argēti & auri. ¶ Alij amici quadrupliciter inveni
 tur infideles. ¶ Primò, quia aliquādo non amant, licet amant
 sed non sic est de amico isto. Prouer. 8. Ego diligentes me
 go. Ioan. 14. Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego
 gam eum. ¶ Secundo, quia tempore aduersitatis desinunt am
 Eccles. 6. Est amicus secundum tempus suum, & non perman
 bit in tēpore tribulationis. Sed nō est sic in amico isto. Prouer.
 17. Omni tēpore diligit qui amicus est (Christus scilicet) & t
 ter in angustiis cōprobat. ¶ Tertiò, quia qui amat vincto
 mici sūt mortuorū, spoliātes eos bonis suis. Eccl. 6. Est am
 qui conuertitur ad inimicitias: amicus verò iste in morte
 cialiter ostendit se esse amicū: spiritū enim qui de habitaculo
 corporis exit, in caeleste habitaculum recipit. ¶ Quarto, quia
 amici patris inimici sunt filiorum, sed amicus iste proprie
 trem filios amat, quandoque vsq; in decimam generationem
 Exo. 20. Ego sum dominus Deus tuus, &c. faciēs misericordiam
 in millia his qui diligunt me. Et vt breuiter dicā, Beatus est
 dominum debito modo amat: & vā illi qui eum debito modo
 non amat. August. 4. lib. Confes. Beatus qui amat te, & amicus

in te, & inimicum propter te. Solus enim nullū charum amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur: te nemo amittit nisi qui dimittit. Idē, Hæc omnia bona sunt: sed ve tibi si amaueris condita, & deserueris conditorem. Item 8. libro de Trinit. Cum aliqua non amentur, nisi quia bona sunt, pudeat eis inhatendo non amare ipsum bonum vnde bona sunt.

De his que valent ad hoc vt aliquis ametur à Deo. CAP. IIII.

Disto de his quæ possunt hominem incitare vt Deū amet, dicendum est de his quæ faciunt ad hoc vt aliquis ametur à Deo. Septem verò sunt, quæ ad hoc valere possunt. Primum est sapientia. Sapient. 7. Sapientia infinitus thesaurus est hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitia Dei, Et in eodem: Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Nouit dominus, quod de amicitia stultorum prouenit damnum & dedecus, ideo non vult habere amicitia cū stultis, Prou. 14. Acceptus est regi minister intelligens. Secundum est munditia, quæ effectus est sapientia. Iac. 3. Quæ desursum est sapientia, primum quidē pudica est, id est, pudicū faciens. Propter munditiam vocatus est Ioannes discipulus quem diligebat Iesus. Io. vlt. Prouer. 22. Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum, amicum habebit regem. Can. 6. Dilectus meus mihi & ego illi, qui pascitur inter lilia. Puritate enim delectatur. Sap. 6. Incorruptio facit proximam esse Deo. Tertium est mansuetudo quæ multum assimilatur Deo, cuius bonitatem alicuius malitia non perturbat: & ideo Deo amabilem facit. Propter mansuetudinem Moyses qui erat mansuetissimus super omnes homines qui morabantur super terram, Num. 12. specialiter amicus Dei fuit. Ececl. 45. Dilectus Deo & hominibus Moyses. Quartum est liberalitas, quæ multū assimilatur Deo, qui ex liberalitate fecit quicquid fecit, creaturas rationales vt eis daret: alias creaturas, vt eas daret. Sen. Qui dat beneficia Deum imitatur. Maximè verò Deum imitabitur qui pauperibus nihil iudicauerit quàm misereri pretiosus. Liberalitas ratione similitudinis, hominem reddit Deo amabilem. 2. Corin. 9. Hilarem datorem diligit Deus. Quintum est, humilitas propter quam Dauid fuit vir secundum cor Dei. 1. Reg. 15. Mat. 9. In signum amoris quem habet Deus ad humiles, Deus amplexatus est paruulū. Et Benjamin frater minimus, Gen. 45. vocatur amantissimus domini. & Deut. 33. Sextum est dilectio. Diligit enim dominus eos qui se diligunt: alioquin esset infidelis. Bern. in epistolis: Nemo se amari diffidat qui iam amat.

Libenter Dei amor nostrū quē prāuenit subsequitur. Nam q̄ modo reāmare pigebit, quos amauit necdum amantes? Quod primum est temporalium contemptus. Matt. 19. Si vis perfectus esse, &c. Gl. interli. In dilectionē Dei. Senec. Nemo dignus Deo qui opes non contēpserit. Temporalia amata inquinant. Item verbū Ber. Ideo anima temporalia amata quasi inquinata, indigna est Dei amore. Aug. in lib. Soliloquiorum. Si alicuius peccatae fœminā amore flagraret, iure se tibi nō daret si alius alicuiquam prater se amari comperisset. Sic qui in bonis cōtempnibilibus amorem suum ponit, Dei amore est indignus.

De modo amandi Deum.

CAP. V.

Equitur de modo amandi Deum. Modus autem diligendi Deum, est sine modo diligere: vt ait Bern. in lib. de diligendo Deo. Idem ad fratres de monte Dei: In dilectione Dei non ratio, non alia discretio est, nisi vt sicut ille cū dilexisset nos, finem dilexit nos: sic si fieri potest, nos in infinitum diligamus. Sicut beatus vir qui in mandatis eius cupit nimis. Sed nullum finē vel terminū habere debeat deuotio amantis: tunc terminos suos & fines & regulas habere debet actio operantis. Idem etiā ostendit modum amandi Deū esse, vt amemus quantum possumus, dicens ira: Deus meus, adiutor meus, digne te pro dono tuo, & modo meo, minus quidē iusto, sed potest non miuus posse meo: qui etiā quantum debco non possumus, possum tamen ultra quam possum. Potero verō plus, cū me donare dignaueris: nunquam tamē prout dignus haberis. Quod etiam amandi Deum ostenditur Deut. 6. his verbis: Dilige dominū deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Itē Matt. 22. Diliges dominū Deum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & in tota mente tua. Verba Deut. videntur pertinere ad illas tres vires animæ, quæ sunt rationalis, vis concupiscibilis & irascibilis. Fortitudo enim tertio loco ponitur, ad irascibile pertinet. Verba verō Matt. videntur pertinere ad illas tres vires animæ, quæ sunt intellectus, voluntas, & memoria. Vnde mēs cuius est memorari, tertio loco ponitur. Lucas vero 10. vtrūq; viderur tāgere, dicens, Dilige dominū Deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Et accipias hoc quod dicitur, ex omnibus viribus tuis: & per hoc quod dicitur in Deut. ex tota fortitudine tua. Et notādū, quod secundū Gregor. ista verba, Ex toto corde tuo, &c. ad inculcationē ponuntur. eūdem Aug. totalitas ista aliter accipienda est prout compe-

statui patriæ: aliter prout competit statui vitæ. Secundum, quod competit statui patriæ attenditur in hoc totalitas ista, quod omnes morus animæ ad Deum referatur: & sic non impletur in vita præceptum illud: nisi forsitan ad tempus breue à viris perfectissimis. Tamen secundum Aug. ideo præcipitur: quia non recte curritur, si quod currèdum est, nesciatur. Quomodo autem sciretur si nullis præceptis ostenderetur? Et in præcepto affirmatiuo potuit præcipi, quod non potest in vita impleri: quia præcepto affirmatiuo non obligatur quod ut illud impleat semper: sed ut impleat illud loco & tempore. Nullum verò præceptum negatiuum potuit esse simile huic. Illud enim obligat ut semper impleatur: & ideo necessarium hominem faceret transgressorem. Ber. Mandata impossibilia non fecerunt transgressores homines, sed humiles. Secundum verò, quod competit statui vitæ, totalitas ista in hoc attenditur, quod nullus morus sit in anima amoris Dei contrarius, nec aliquid præter Deum propter se ametur. Ad primum pertinet illa expositio Aug. Toto corde, id est, intellectu, sine errore: tota anima, id est, voluntate, sine contradictione: tota mente, id est, memoria, sine oblivione. Ad secundum pertinet quod dicit August. in lib. 3. de doctrina Christiana, cum ait, Toto corde, tota anima, tota mente: nullam vitæ nostræ partem relinquit quæ vacare debeat, & quasi locum dare & alia se velit frui: sed quicquid aliud diligendum venerit in animam, illuc rapiatur, quod totum dilectionis imperium currit. Frui, est amore inherere alicui rei propter seipsum: ut ait Aug. Idem Aug. in lib. Soliloquiorum: Ego non puto ullarum rerum vocandam cupiditatem quæ propter aliud requiritur. Idem in eodem: Iam certe ostendisti nihil aliud me amare quam sapientiam. Si quidem quod non propter se amatur, non amatur. Ego autem solam propter se amo sapientiam, cætera verò adesse mihi volo, vel deesse timeo propter ipsam. Loquitur de sapientia increta. Contra totalitatem huius perfectionem amoris diuini, solus ille amor est, qui amatur aliquid præter Deum, non propter Deum. Aug. 10. lib. Confessionum: Domine, minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Modus ergo amandi Deum est, ut ipse ametur super omnia, & propter se. Secundum Ber. verò sic exponitur verbum prius positum, Diliges &c. toto corde, id est, sapienter: tota anima, id est, dulciter: tota virtute, id est, fortiter vel perseveranter. Idem. Disce Christiane à Christo, quemadmodum diligas Christum. Disce amare dulciter, prudenter, fortiter: dulciter, ne illecti: prudenter, ne decepti: fortiter, ne oppressi ab amore domini auertamur. Idem, Non abduci blanditiis, ne seduci

fallaciis, nec iniuriis frangi: toto corde, tota anima, tota virtute diligere est. Idem exponens quid sit amare dulciter, sapienter, & fortiter: Dulciter, inquit, amat, qui Christo passo concipitur, compungitur & mouetur. Sapienter amat, qui ab ecclesiastici sensus puritate nulla deuiat verisimilitudine, & qui dilectionis metā nulla superstitiūne, vel leuitate, vel spiritus feruoris vehementia deserit. Amor foris est, quū nec vlla vi laborum, vel tormentorum, vel etiā metu mortis iustitia deseritur. Item toto corde Deū diligit, qui gloriam in solo Deo querit. Corde enim magnanimitas pertinet ad vim irascibilem intelligitur. Anima verò potest referri ad concupiscibilem, cuius est velle. Mens verò cuius est meditari ad rationalem. Totis ergo his tribus viribus aliquis Deū amat, quū vis rationalis à solo Deo desiderat, & ab eo solo se posse sapientem fieri credit. Quum vis concupiscibilis reputat Deum gaudium suū, & in illo solo gaudere querit, & quū vis irascibilis in illo solo gloriam desiderat, aliam gloriam cōtemnens. Item notandū, quod toto corde siue intellectu Deū amat, qui intellectum suum in obsequium Christi captiuat, & qui studium suum Christo dat, & visionē Dei toto desiderio anhelat. De primo legitur 2. ad Cor. 10. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Et notā dum, quod quadruplex debet esse captiuitio intellectus nostri. Prima vt in his que sunt fidei, Deo crediamus. Hilarius: Soli Deo de se credendū, est, qui se solus vidit. Secūda, vt male de nobis, & bene de proximo sentiamus. nec. Quod homines, libenter faciunt de aliis, de te apud te existima. Tertia, vt sensum superioris nostri, sensui nostro preferamus, quod maximè faciendum est in religione. Ber. Lapsus in paradiso scientiæ boni & mali, celsura discretionis est in conuersatione religionis penes patrem spiritualem, qui discernit omnia, ipse à nemine iudicatur, ipse est discernere, aliorum non dicere. Quarta, vt circa nosmetipsos intendentes, ab aliis oculis auertamus. Ber. Temeripsum sollicitè custodi: & vt temeripsum custodias, ab omnibus oculis auerte. Christo studiū suum datur qui ea quibus adiuuamur in Deū ab eis quibus impedimur, sapienter secernit, quod est prudentiæ: vt dicit Aug. Itē qui doctrinam Christi nesciente fastidit. Ber. Si disputes, aut cōferas, nō loquar tibi nisi sonnerit ibi Iesus. Itē qui in creaturis Deū intelligit. Aug. Vt illis qui diligunt nutus tuos pro te. Nutus tui sunt ornamenta creaturarū decus. Tota anima, siue tota voluntate amat, qui perfecte obedit, quē nec timor mali transitorij exterrēt, nec amor

boni tran
zia Deū d
pediunt, c
recogitan
tionem in
tem anim
de alio qu
re fatuē a
Bernar. sup
aliud non
Prou. 23. P
mini erit i
fecit te. Se
in te. Ex li
mitrum si i
implere. ¶
nuus, & la
tus, non pr
vuntur m
mundo, vt
ferre ad ob
ru. ¶ Amor
rumeliosus
quod enim
quali amor
pauperatur
lier amato
der tempor
spoliabunt
nimus. Can
esse. Poēta:
descendite se
Audacem fa
no caprus a
dura pro ce
spectu cōcil
rumellā par
tillæ desider
es. Esa. 26. A
nia mea ad
amans fertu

boni transitorij ab obedientia retrahit. Tota mente, seu memoria Deū diligit, qui ea quę Deo displicent, & ab amore eius impediunt, obliuioni tradit, vt sunt iniuria nobis illata, quę dum recogitantur, sunt quasi ferrum in vulnere, quod vulneris sanationem impedit. Itē qui ea quę ad honorē Dei pertinet & salutem animarum memoria infigit, & quem magnus amor Dei de alio quā de Deo diu cogitare non finit: sicut solet accidere fatuē amantibus, qui non possunt obliuisci id quod amant. Bernar. super Cant. O amor impetuose, qui prater te cogitare aliud non sinis. Deus vult habere amorē cordis nostri integrū. Prou. 27. Præbe fili mi cor tuū mihi. Leuit. 3. Omnis adeps domini erit iure perpetuo. Augu. in sermone: Totum exigit te qui fecit te. Sed noli tristis esse, quasi nihil vnde gaudeas remaneat in te. Ex hoc enim diligit te, q̄ diligis Deum ex toto corde. Nemo mirum si Deus velit habere cor integrum, quum sufficiat illud implere. ¶ Et notandum, quod amor Dei debet esse rectus, strenuus, & lætus, desideriis plenus. Rectus, vt Deus propter se ametur, non propter temporalia. Aug. 15. lib. de Ciui. Dei: Boni ad hoc vtuntur mūdo, vt fruantur Deo. Mali autem contrā, vt fruātur mūdo, vt volūt Deo. Aug. Vt est id quod in vsum venerit, referre ad obtinendum illud quo fruēdum est: aliās abuti est nō vt. ¶ Amor quo aliquis amat Deum propter temporalia, contumeliosus est Deo. ¶ Temporalia enim præfert ei. Propter quod enim vnumquodque amatur, illud magis amatur. Itē est quasi amor meretricius. Meretrix enim amatorem suum de pauperatum abiicit. Hieremia 3. Quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic cōtempnit me domus Israël. Hoc accidet tempore antichristi, quando Christus erit quasi pauper: spoliabuntur enim qui ei adhærebunt. Amor talis etiam est caninus. Canis enim os nudatum carne deserens, strenuus debet esse. Poëta: Amor odit inertes. Item militiæ species amor est, discedite segnes: Non sunt hæc timidis signa ferenda viris. Itē: Audacem faciebat amor. Item: Nil certe est quod non esset: no caprus amore Ausit. Lætus etiam debet esse, dum tolerat dura pro eo quem amat. Act. 5. Ibant Apostoli gaudentes à cōspectu cōcilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliā pati, desideriis plenis: quum enim maior ignis sit, scintillæ desideriorum ex ipso emicant. Daniel. 9. Vir desideriorum es. Esa. 26. Anima mea desiderabit te in nocte. David: Sicut anima mea ad Deum fontem viuum. Bernar. super Cant. Anima amans fertur votis, trahitur desideriis. Item amor facundus est:

Poëta: Faciendum faciebat amor. Philosophus: Verborum abundantiam transmittit affectio. Amans sui ipsius obliuiscitur. Augustinus de verbis domini: Oblita est anima seipsam, sed amando mundum. Nunc obliuiscatur se, sed amando arrificem. Item amans dolores corporis non sentit. Bernardus: Non enim si exul à corpore dolores non sentiat corporis: neque facit stupor, sed amor. Submittitur enim sensus, non amittitur nec deest dolor, sed contemnitur. Item amor dignitatis est sciens. Bernard. in lib. de consideratione: Amor dominum non agnoscit mater filium & in insulis. Idem super Cantic. ma amans maiestati oculos claudit, aperit voluptari. Idem quens de anima ardentem amate: Proprio inebriatur amore maiestatem non cogitet. Qui enim respicit terram, & facit tremere, & ista se ab eo postulat osculari, ebriane est: Ebrius sus. Amor etiam omnia vincit. Bernardus super Cant. Prae amor nec iudicium prestolatur, nec consilio temperatur, pudore frænatur, nec rationi subiicitur. Item: Quid violentus triumphat de Deo? Amor. Quid tamen tam non violentus quod amor? Quae ista vis, quae so, tam violenta in victoriam tanta est violentiam? Bernard. super Cantic. Magna est & violenta vis charitatis, ipsum effectum Dei attingens & penetrans, velut sagitta iecur eius transfigens. Cant. 4. Vulnerasti cor meum sponfa.

De diuersis speciebus diuini amoris.

CAP. VI.

Notandum quod quadruplex est amor Dei. Primus est naturalis quo amore omnes amant Deum & boni & mali. Augustinus in libro loquiorum: Deus, quem amat omne quod amare potest, siue sciat siue nesciat. Secundus est amor quo aliquis amat Deum, eo quod agnoscit eum sibi necessarium. In Ps. Diligam te domine fortitudo mea: dominus firmamentum meum, & refugium meum &c. Tertius est amor quo aliquis Deum amat propter delicias quae in eo sunt. psal. 8. Et amator factus sum formae illius. Quartus est amor caritatis quo aliquis amat Deum, eo quod dignissimus sit amari. qui amor est pure gratuitus. Bernard. super Cant. Amat eum qui ipsum quem amat querit, non aliud quicquam ipsius. Item per Cantic. Amor per se sufficit: is per se placet & propter se ipse meritum, ipse praemium est sibi. Tres ultimas species amoris videtur tangere Bernard. in lib. de diligendo Deum verbis: Natura ita condita fuit, ut habeat iugiter necessarium protectorem quem habuit, & conditorem, ut quae non ipsum non valuit esse, sine ipso nec valeat subsistere: quod

ne de se creatura ignoret, & sibi, quod absit, erogat beneficia creatoris, vult hominē idem cōditor tribulationibus exercei, vt cū defecerit homo, & subueniat Deus, ab homine vt dignū est honoretur. Hoc enim dicit: Inuoca me in die tribulationis: eruiam te, & honorificabis me. Fit itaque hoc modo vt homo qui prater se neminem diligere nōuerat, etiam Deum vel propter se diligere incipiat, qui in ipso nimirum, vt sepe expertus est, omnia possit quae posse proficit, & sine ipso possit nihil. Amat ergo Deum, sed propter se, nō propter ipsum. At si frequens ingenerit necessitas, ob quam & frequens ad Deum fiat cōuersio, & à Deo frequens liberatio cōferatur: nōne & si fuerit ferreū pectus, vel cor lapideum, per toties liberari emolliri necesse est ad gratiā liberantis quatenus homo Deum diligit non propter se tantum, sed propter ipsum? Ex occasione quippe frequentium necessitatum, crebris necesse est interpellationibus Deum ab homine frequentari: frequentando gustari, gustando probari quoniam iuuans est dominus. Ita fit vt ad diligendum purē Deum plus iam ipsius alliciat gustata suauitas, quā viueat nostra necessitas. Suauitatem potes intelligere vel eius delectabilitatem, vel benignitatem.

De signis diuini amoris.

C A P. VII.

Decem sunt signa quibus perpendi potest vtum aliquis amet Deum. ¶ Primum est quum aliquis libenter cogitat de Deo. Vbi enim amor, ibi oculus. Vnde super illud Ioan. 20. Domine, si sustulisti eū, dicit mihi vbi posuisti eū, dicit gl. Nō dicit quē: quia hoc in animo agere solet vis amoris, vt quē semper cogitat, nullum aliū ignorare credat. Sap. 6. Cogitare de illa, sensus est cōsummatum, loquitur de sapiētia increata. ¶ Secundum est: quū aliquis est libeter in domo Dei. Luc. 2. dicitur de Anna quod nō discedebat de templo: quae meruit interesse p̄sentationi domini in templo. Et Christus quum esset duodecim annorum, inuentus est in templo. Lucae 2. qui matri suae & Ioseph ait: Nesciebatis quia in his quae patris mei sunt oportet me esse? Et super illud Matth. 21. Intrauit Iesus templum, dicit gloss. Ingressus urbem, primò templum adiit: dans formam religionis, vt quocunque inus, primū domum orationis, si sibi est, adeamus. Chrysost. Proprium erat boni filij, vt veniens primò ad domum curret patris. Tu autem imitator Christi factus quum in aliquam ingressus fueris ciuitatem, primò ante omnem actum ad ecclesiam curras. ¶ Tertium est, cū aliquis de Deo vel cum Deo libeter loquitur. De hoc habemus

exem

exemplum in Magdalena quæ Christum dilexit multum: et
 verba quæ habentur in Euangelio, vel de Deo vel cū Deo
 runt. Vnde habes Io. 11. Domine, inquit, si fuisses hic, frater
 nō fuisset mortuus. Alia tria habes Io. penult. Tulerūt, inquit,
 Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Et paulo post
 Domine si sustulisti eum, dicito mihi, & ego eum tollā. Et
 tum: Venit Maria Magdalena annuntians discipulis, quia
 Dominū, & hæc dixit mihi. 1. Petr. 4. Si quis loquitur qualiter
 mones Dei. Et super illud Rom. 8. Quis nos separabit a caritate
 Christi? Dicit Chrysostronus: Hic amantium mos est
 amorem suum silentio tegere nequeant: sed necessarii &
 ris suis efferunt & prodūt, & flammæ infra pectus suum
 bere non possunt. Enarrant frequentius: vt ipsa assidue
 randi solatium amoris sui capiant, & refrigeria immensa
 ris assumant. Sic ergo facit hic beatissimus amator Christi
 ¶ Quartum est, quū quis libenter Deum audit, & audita
 retinet memoriter. Luc. 2. Maria conseruabat omnia verba
 conferens in corde suo. Eiusdem: Magdalena sedēs secus
 domini, audiebat verbum illius. Io. 14. Qui habet mādata
 & seruat ea, ille est qui diligit me. ¶ Quintum est, cum
 benter dat pro Deo. Cant. vlt. Si dederit homo omnem
 tiam pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Et Luc. 7.
 Dominus de Magdalena post beneficia eius enumerata, De
 tuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. 1. Io. 4.
 habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum
 cessitare habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo
 tas Dei manet in eo? ¶ Sextum est, quum aliquis pro Deo
 ter patitur. Eccles. 2. In igne probatur aurū & argentum:
 nes autem receptibiles in camino humiliationis. Ioā. 18. Cui
 quæ dedit mihi Pater, non vis vt bibā illū? Greg. in prima
 Moralium: Pœna quippe interrogat si quietus quis verum
 amet. ¶ Septimū est, quū mandatis Dei aliquis obedit. 1. Io.
 Hæc est charitas Dei, vt mandata eius custodiamus. Itē
 Hæc est charitas, vt ambulemus secundū mādata eius. Ioan.
 Si quis diligit me, sermonem meum seruat. Specialiter
 diuini amoris est, si quis seruat illud mādatum, quod Salu
 specialiter dicit suum. Ioan. 15. Hoc est præceptū meum, vt
 gatis inuicē. 1. Ioan. 4. Hoc mandatū habemus à Deo, vt qui
 ligit Deum, diligat fratrem suū. Maxime amor pauperum
 est diuini amoris. Illi enim nō amantur propter se, sed pro
 Deū. Prover. 19. A paupere & amici quos habuit separantur.

rodem: F
 recesserunt
 cent, & o
 plo Chris
 qui in ca
 dum, ex
 oderunt r
 Item Defe
 ricantes, &
 is qui non
 gnus: quā
 nō poterit
 immortal
 cem porrig
 dignum nō
 mula ium
 tudine & a
 seculi, quā
 angelū tem
 sublimia r
 dete nescit
 hiber mini
 Sic qui eos
 dilige Deu
 nota Deum

Nocād
 Nimi
 re nostri, n
 amare Deu
 diligere qu
 agit vt sum
 Deus, quis
 Augu. Qu
 diligere D
 precepta da
 qua quisq
 aliter dilig
 proximi ho
 incitate ad

eodem: fratres hominis pauperis oderunt eum, & amici procul-
 recesserunt ab eo. ¶ Octauū est, quum quis amat quæ Deo pla-
 cent, & odit quæ Deo displicent. Ad primum monemur exem-
 plo Christi. Matt. 12. Quicumque fecerit voluntatē patris mei
 qui in cælis est, ille meus frater, & soror, & mater est. Ad secū-
 dum, exemplum David: Iniquos odio habui. Idem: Nōne qui
 oderunt te domine oderā, & super inimicos tuos tabescebā &c.
 Item Defectio tenuit me pro peccatoribus &c. Itē Vidi praua-
 ricantes, & tabescebam. Ambrosius super Beati immaculati. Si
 is qui non relinquit parētes propter nomen Dei, nō est Deo di-
 gnus: quāto magis qui diligit eius inimicos acceptus Deo esse
 nō poterit: Hieronymus in epistolis: Nationes aduersariorum
 immortali odio persequimur: blasphemantibus Deum, clemen-
 tem porrigimus manum. Ambrosius in Hexameron: Quid nos
 dignum nostro referimus creatori, cuius cibo vescimur, & dissi-
 mulauimus iniurias? ¶ Nonum est, quū quis frigescit à solici-
 tudine & amore mundi. Gregorius: Tanto frigescit quis à curis
 seculi, quāto surgit ardentius in amorem Dei. Item Iacob qui
 angelū tenuit, vno mox pede claudicauit: quia qui vero amore
 sublimia respicit, iam in hūc mundū duplicibus desideriis ince-
 dere nescit. ¶ Decimum est, quum aliquis magnū honorem ex-
 hibet ministris Dei: sicut qui eos spernit, Deū spernit. Matt. 10.
 Sic qui eos honorat, Deū honorat. Eccle. 7. In omni virtute tua
 dilige Deum qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas. Ho-
 nora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes.

De his que incitant ad amandum proximum.

CAP. VIII.

Notandum quōd licet debeamus amare Deū, & nos, & pro-
 ximum: tamē non habemus speciale præceptum de amo-
 re nostri, nec specialis tractatus erit hic de amore illo, eō quōd
 amare Deum sit amare seipsam. Vnde Aug. Ille solus se nouit
 diligere, qui Deū diligit. Siquidē ille se satis diligit, qui sedulo
 agit vt summo & vero fruatur bono: quod si nihil aliud est quā
 Deus, quis cūctari potest, quin sese amet qui amator est Dei? Itē
 Aug. Quum illa dilectione quam Deus imperat, debeat homo
 diligere Deum, & seipsam, & proximum: nō tamen ex hoc tria
 præcepta data sunt: vt intelligatur nullam esse aliam dilectionē,
 quā quisque diligit seipsam, nisi quōd diligit Deum. Qui enim
 aliter diligit se, potius se odisse dicendus est. ¶ De amore verō
 proximi hoc modo dicetur. ¶ Primo dicetur de illis quæ possūt
 incitare ad hoc vt amemus proximū. ¶ Secundō de his quæ pos-
 sūt

sunt

sunt valere ad hoc vt amemur à proximo. ¶ Tertio de modo amandi eū. ¶ Quarto de diuersis speciebus huius amoris. ¶ Quinta primū notandū, quòd ad amandum proximū, Primo ponitur nos incitare sacra scriptura quæ toriens ad hoc monet. Leuit. 19. Diliges amicū tuū sicut teipsum. Et in eodem: Diliges aduēnā quāsi vosmetipsos. Et Deut. 10. Amare peregrinos. Mattheus & Luc. 10. Diliges proximum tuū sicut teipsum. Ioan. 13. Mandatum nouū do vobis, vt diligatis inuicem. Idem. 15. Et 1. Io. Charissimi, diligamus nos inuicem. Et specialiter illa scriptura deberet nos incitare ad hoc, quæ ostendit præceptum de dilectione proximi, specialiter esse præceptum Saluatoris. Ioan. 13. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem &c. Legitur in vita beati Ioannis Euangelista, quòd quum ipse deuenisset ad vltimā senectutem, & vix inter discipulorum manus ad ecclesiā deferretur, nec posset plura docere verba, ad quam breuiam pausam hoc dicebat: Filioli, diligite alterutrum. Tandem discipuli & fratres qui aderāt audientes quòd eadem verba semper diceret, dixerunt: Magister, quare semper hæc loqueris? quæ respondit: Quia præceptum domini est, & si solum fiat, sufficit. ¶ Hoc præceptū lucidum est & breue, vtile & leue. Tale siquidem debuit esse præceptum optimi præceptoris. Dionysius Optimum est optima adducere. Lucidum debuit esse, ne quis dicat: non mihi licuit intelligere. Breue, ne quis dicat: tardet me legere. Lucidum decuit esse præceptum eius qui erat lux vera. Ioan. 1 & Psalm. Præceptum domini lucidum illuminans oculos. Decuit verbum æternum in incarnatione abbreviatum abbreviare legem. ¶ Decuit etiam vtile esse præceptū illius qui ad nos venerat, vt se totum in vtilitatem nostram expenderet. Hieronymus: O nimiam Dei clementiam, o ineffabilem Dei benignitatem: præmium nobis pollicetur, si nos mutuo diligamus, & nobis ea præstemus inuicem, quibus inuicē indigemus. Et non superbo simul & ingrato animo ei renitimur, cuius imperium beneficium est. Decuit etiam esse leue præceptum benignissimi domini. Mattheus. 11. Iugum enim meum suauē est, & onus meum leue. Verè leue est hoc præceptum, quum à quolibet possit impleri, & à paupe & à diuite, ab infirmo & sano. Nō est nos se emere oues & boues, vel ire vltra mare vt hoc præceptum impleatur. Deut. 30. Mandatum hoc quod ego precipio tibi, non supra te est, neque procul positum &c. sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo, vt facias illum. Dicitur præceptum eius qui venerat legem implere, esse legis plenam dicitur

dinem: pl
do potest
inter anir
cimoteri
to ad sim
erercerē
quam ex
uit in ali
pente? Ec
igne, pace
¶ Tertio f
Aug. in lib
mos, nisi q
tendamus
Nihil tam
humanum
quo multi
tis concor
latre fact
& vrozis d
nus est or
vestum fr
formare, ex
homines se
malibus br
obligatus
que ab eo
debeatis, n
est, quæ et
societas di
omnibus m
humani. F
tiz colend
habetur, qu
ni videtur
bi oderis fi
Matt. 7. Qu
dem facite
10. quid am
dicatur am
homo pro

dinem: plenitudo autem legis, est dilectio. Roma. 13. ¶ Secun-
 do potest incitare ad amorem proximi, amor quem videmus
 inter animalia irrationabilia eiusdem speciei. Ecclesiastic. de-
 cimotertio: Omne animal diligit simile sibi. Et post: Omnis ca-
 ro ad similem sui coniungetur. Si lupus, & leo, & serpens non
 exerceat illam ferocitatem in animalia quæ sunt suæ speciei,
 quam exercent in alia, quid dicendum est de homine qui defæ-
 uit in alium hominem, nisi quod ferocior est lupo, leone, & ser-
 pente? Etiam ipsa aqua quæ naturaliter habet pugnam cum
 igne, pacem habet cum alia aqua quæ est eiusdem speciei cū ea.
 ¶ Tertio fraternitas naturalis quæ est inter omnes homines.
 Aug. in lib. de disciplina Christiana: Si putamus nō esse proxi-
 mos, nisi qui de eisdem parentibus nascuntur: Adā & Euam in-
 tendamus, & omnes fratres sumus. Idem 12. lib. de Ciuit. Dei:
 Nihil tam discordiosum vitio: tam sociale naturæ, quàm genus
 humanum: propterea Deus voluit creare parentem vnum de
 quo multitudo propagaretur: vt hac admonitione etiā in mul-
 tis concors vnitas seruaretur. Quod verò illi fœmina ex eius
 lacere facta est, etiā hinc satis significatū est, quā chara mariti
 & vxoris debeat esse coniunctio. Malach. 2. Nunquid non pater
 vnus est omnium nostrum? quare ergo despicit vnusquisque
 vestrum fratrem suum? Voluit Deus vnicum hominem primo
 formare, ex quo omnes procederent, vt tanquam fratres omnes
 homines se amaret. Non sic legimus factum in angelis, vel ani-
 malibus brutis. Dilectio est debitum naturale quo vnus homo
 obligatus est alteri, à quo debito nullus absoluitur quantūcun-
 que ab eo soluatur. Vnde super illud Rom. 13. Nemini quicquā
 debeatis, nisi vt inuicem diligatis, dicit gloss. Aug. Sola charitas
 est, quæ etiam reddita semper derinet debitorem. Seneca: Hæc
 societas diligenter & sanctè est obseruanda quæ nos omnes
 omnibus miscet, & iudicat aliquod esse commune ius generis
 humani. Plurimum quoque ad interiorem societatem amici-
 tiæ colendam proficit. Omnia enim cum amico communia
 habebit, qui multa cum homine. Ius commune generis huma-
 ni videtur contineri in illis duobus mandatis, Quod ab alio ti-
 bi oderis fieri, vide tu ne aliquando alteri facias. Tob. 4. &
 Matt. 7. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos ea-
 dem facite illis. Itē Seneca: Mihi ab istis subtilius præcipi ma-
 lo, quid amico præstare debeā, quid homini, quàm quot modis
 dicatur amicus, & homo quàm multa significet. Idem Sapiētiz
 homo pro amico est: stultitiz amicus non est pro homine.

¶ Quarto,

¶ Quarto, fraternitas spiritualis, de qua August. in lib. de disciplina Christiana: Omnes quidē fratres secundum quod homines sumus: quanto magis secundum quod Christiani sumus: id quod homo es, vnus pater fuit Adam, vna mater fuit Eva: ad id quod Christianus, vnus pater est Deus, vna mater est ecclesia. Hęc fraternitas tāto est melior fraternitate naturali, quanto meliorem habet patrem Desi. Matt. 13. Et patrem nolite carere vobis super terram: vnus est enim pater vester qui in caelis est. Item quanto melior est mater ecclesia matre carnali, melior hęcditas cęlestis quā temporalis. Hebr. 10. Rapinam notum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscetes vobis habere meliorem & manentem substantiā. Si amandi sunt fratres qui diuidendo hęcditate portionem vniuscuiusque minoram faciunt: quātum amandi sunt fratres illi qui portionē vniuscuiusque augent? Quanto enim plures erunt electi, tanto amplius gaudebunt. Plus enim gaudebit vnus electorum de gloria maiore alterius, quam de gloria proprii corporis. ¶ Quinto debet incitare ad amorem proximi exemplum Christi. Non est despiciendus quem Christus ita clarū habuit, quod pro redemptione mori voluit. Appende proximum tuum hoc precor, ne tibi vilescat. Apocalyp. 1. Qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ad Titum 2. Qui dedit semetipsum pro nobis. Exemplo suo voluit Christus nos ad hęcditatem citare, quum dicit Io. 15. Sicut dilexi vos. ¶ Sexto exemplum angeli qui adeo amat hominem, vt custodiat eum in omnibus suis. Non est despiciendus homo ab homine, qui adeo carus est angelo. Matthai 18. Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis. Dico enim vobis, quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in caelis est. ¶ Septimo, quod fraternitas dilectionis tantum placet Deo. Eccles. 25. In tribus beneplacitum est domino: in caritate, in caritate, in caritate. ¶ Octavo similitudo quam habet proximus ad Deum. Licet aliquis amet omnes filios amici sui: tamen specialius habet amorem ad eū, qui amplius amico suo est similis. Sic debet ad omnia opera Dei amorem habere debeamus: tamen specialius ad hominem, quem constat esse factum ad imaginem & similitudinē Dei. Gen. 1. ¶ Nono, quia membrum est corporis cuius Christus est caput. 1. Cor. 12. Vos estis corpus Christi, cuius amat caput, qui non amat mēbra. ¶ Decimo, quod mēbra eiusdem corporis, cuius & ipse: naturaliter verō amor est

membra
Christo:
menū m
lius est d
cietatis
Primum
cōtra vnu
quasi ciu
17. Econt
mihī. Am
Secundū
habet in a
eo sibi cō
a natura
virtus ad
eū altera p
petitur. M
ni re quā
Quartū e
fieri: Quint
lectatur co
Amicitia:
collū: qua
Tullius: C
acquirēdi
enim bene
¶ Duodeci
Hoc enim
tate in hu
dog. mors.
17. Pater sa
sunt vnu sic
eis qui cre
De his
Et non
proxim
amate, quā
10. Qui se
mi sui, & ip
etiam pte
men

membra vnius corporis. Rom. 12. Multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autē alter alterius mēbra. ¶ Undecimo, emolumentū multiplex quod sequitur ex hac dilectione. Eccle. 4. Melius est duos esse simul, quā vnū. Habēt enim emolumentum societatis suæ. ¶ Quinq; sunt emolumenta huius sanctæ societatis. Primum est victoria. Vnde subditur Eccl. 4. Si quis prauauerit cōtra vnum: duo resistunt ei. Pro. 18. Frater qui iuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Goliath inuitat ad singulare certamē. 1. Reg. 17. Econtrario Moyses ait, Exo. 32. Si quis est domini, iungatur mihi. Ambro. Omnis pugna vnanimiter aggressa victoriā parit. Secundū est, bonorū abundātia. Quod enim homini deest in se, habet in amico suo: & ad q; impotens erat per se, potēs efficitur eo sibi cōiuncto. Tullius de Amicitia: Virtutū amicitia adiutrix à natura data est, non vitiorū comes: vt quæ solitaria nō posset virtus ad ea quæ summa sunt peruenire, cōiuncta & consociata cū altera perueniret. Tertiuū est impetratio ei⁹ quod in oratione petitur. Matt. 18. Si duo ex vobis cōsenserint super terrā, de omni re quācunq; petierint: fiet illis à patre meo qui in caelis est. Quartū est mutua exhortatio. Eccl. 4. Vn⁹ enim quomodo calefies? Quintū cōsolatio. Prou. 27. Vnguēto & variis odoribus delectatur cor, & bonis amici cōsiliis anima dulcoratur. Tullius de Amicitia: Solē de mundo tollere videntur, qui amicitia de vita tollit: quā nihil à Deo melius habemus, nihil iucundius. Item Tullius: Quoniā res humanæ fragiles sunt & caducæ, semper acquirēdi sunt quos diligamus, & à quib⁹ diligamur. Charitate enim beneuolētiaq; sublata, omnis est de vita ablata incūditas. ¶ Duodecimo damnū quod facit fraternū odium vel discordia. Hoc enim facit in corpore ecclesiæ quod facit diuisio, cōtinuitatē in humano corpore, ex qua sequitur dolor magnus, & quādam mors. Ideo Saluator multū rogat pro vnitate ecclesiæ. Io. 17. Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi: vt sint vnū sicut & nos. Itē in eodē: Nō pro eis rogo tātum: sed pro eis qui credituri sunt per verbū eorū in me, vt omnes vnū sint.

De his quæ valere possunt ad hoc, vt quis ametur à proximo.

CAP. IX.

Est notandum quod licet vtunq; sit appetendum, & amare proximū, & amari ab ipso: tamen magis appetendum est amari, quā amari. Beatius est magis dare, quā accipere. Act. 20. Qui solū amari volūt, ignem esse volunt in domo proximi sui, & ipsi in domo propriæ cōscientiæ frigore pereunt. Ipsi etiam preciositatem proximis suis & bonis eorū desiderāt, de

pretiositate verò sua bonorum propriorum non curant. Chastitas enim, vt prius ostensum est, pretiositas est hominis, & opum ipsius. ¶ Et notandum quòd multa sunt quae valere possunt ad hoc, vt aliquis ametur à proximo. ¶ Primum est, modestus sermone. Eccle. 20. Sapiens in verbis amabilem se facit: gratia autem fauorum effundentur. ¶ Secundum est similitudo, quae multum facit ad amorem, & sicut dissimilitudo ad odium. Eccle. 27. Volatilia ad sibi similia conueniunt. Ambro. super Psal. Beati immaculati: Est insitum bonis, vt vnusquisq; virtutes in aliis amet. Econtrario, Oderunt hilarè tristes, tristemque iocosi. Virtus etiã hominem amabilem reddit. Tullius de Amicitia: Nihil est virtute amabilius, nihil quod magis alliciat ad diligendũ. Quippe quum propter virtutẽ & probitatem etiã quos nunquã vidimus, quodã modo diligamus. Item in eodem. Tãta est vis probitatis, vt eam vel in eis quos nunquã vidimus vel quod maus est, in hoste diligamus. Valet etiã ad hoc, quod aliquis ametur specialiter, virtus mansuetudinis. Eccle. 3. Filii mansuetudine opera tua perfice, & super gloriã hominum auergeris. Mansuetudo ad modum adamantis habet virtutẽ attrituam. Ezech. 3. Vt adamantem & silicem dedi faciem tuã. Valet etiã ad hoc, quòd aliquis ametur, fidelitas. Eccl. 33. Si est seruus fidelis tibi, sicut tibi quasi anima tua, quasi fratre sic tracta eum. Eccle. 27. Dilige proximũ, & coniungere fidẽ cum illo. Et eodem. 6. Amico fidelis nulla est comparatio. Et iterum: Amicus sicut medicamentum vitæ & immortalitatis. Valent etiã ad hoc obsequia & beneficia. Terentius in Andria: Hoc tempore non quũ amicos, veritas odium parit. Ignis amoris lignis beneficiis debet nutriri, alioquin deficit. Obsequia etiã feruorem amoris incitant, & inimicos amicos efficiunt. ad Rom. 12. Si fuerit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potũ da illi. Hoc enim accendens ad te amandũ. ¶ Notandum tamẽ quòd beneficia non parant amicitia, nisi quũ discretè dantur. Eccl. 20. Faruo noster amicus, & nõ erit gratia in bonis illius, qui enim edũt panem nostrum, falsa lingue sunt. Quoties, & quanti irridebunt eũ: Non enim quod habendũ erat ab alio, scilicet directo sensu, distrahunt, & similiter nõ danda: propterea sapiẽtia dicitur esse mater chrestianæ dilectionis. Eccl. 24. Discretio enim requiritur ad accipiendũ amicũ. Sene. Nullũ habet maius malum occupatus bonis & bonis suis obsessus, quã quod amicos sibi putat quibus non

est: quod beneficia sua efficacia iudicat ad conciliandū amicos, cum quidam quo plus debēt, magis oderint. Quid ergo? Beneficia nō parant amicitias? Parāt, si accepturos licuit eligere: si collocata, nō sparsa sunt. Itaq; dum incipio esse mētis tuę, interim hoc cōsilio sapientū utere, vt magis existimes pertinere ad rem quis, quā quid acceperit. Tullius in Rhetorica: Melius apud bonos, quā apud fortunatos beneficium collocatum est. Inter omnia maxime valet ad hoc quod aliquis ametur, si ipse primo amauerit. Aug. Nulla est maior ad amorē inuitatio, quā pręuenire amando. Et nimis durus est amicus, qui dilectionē si nō lebat impendere, nō sit rependere. Seneca in epistolis: Quæris quomodo amicum, facturum sis cito? Ego tibi monstrabo amatum sine medicamento, sine herba, sine vilius veneficę carmine. Si vis amari, ama. Item vt ameris, amabilis esto.

De modo amandi proximum.

CAP. X.

Notandū quod scriptura sacra triplex exemplar nobis ministrat ad ostendendū quomodo proximū amare debeamus. ¶ Primum est, amor quo Christus amavit nos. Ioā. 15. Hoc est præceptum meū, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. ¶ Secundū est, amor quo amamus nosmetipsos. Matt. 22. & Luc. 19. Diliges proximum tuum sicut teipsum. ¶ Tertium est, amor quem habent membra eiusdem corporis ad inuicem. ad Ro. 12. Sicut in vno corpore multa mēbra habemus, omnia autē membra non eundem actum habent: ita multi vnū corpus sumus in Christo. De eodē habetur 1. Corin. 12. ¶ Et notandum circa primum, quod Christus amavit nos amore gratuito, scilicet amore gratis dato, non præcedentibus meritis nostris reddito. 1. Ioan. 4. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deū: sed quando ipse prior dilexit nos. Sic amare debemus proximum. Non sic faciunt qui nolūt amare, nisi eos quibus se primo agnoscunt amari. Matt. 5. Si diligatis eos qui vos diligunt, quā mercedē habebitis? nōne & publicani hoc faciunt? Itē amavit nos Christus amore recto: quia nō propter vilitatem suam, sed propter nostram: non vt à nobis acciperet, sed vt nobis daret. Seneca in epistolis: Amicus qui vilitatis causa assumptus est, tādū placebit, quādiu vilis erit: Et iterum: Necessē est, vt initia inter se, & exitus congruant. Qui amicus esse cœpit, quia expedit, placebit aliquod pretium illi cōtra amicitiam, si vllum in ea placet præter ipsam. In quid igitur ego amicum paro? Vt habeam pro quo mori possim, vt habeā quem in exiliū sequar, cuius me morti & opponā, & impendā. Ista quam tu describis, negotiatio est, non

amicitia, quæ ad commodum accedit, quæ quid cõsecutura
spectat. Idẽ: Sapiens habere amicũ vult, sed ob nihil aliud
vt exerceat amicitia ne tam magna virtus iaceat: nõ ad hoc
habeat qui sibi agro assideat, succurat in vincula coniecto,
inopi: sed vt habeat aliquẽ cui ipse agro assideat, quem ipse
cũuentum hostili custodia liberet. Qui se spectat, & per hoc
amicitiam venit, male cogitat: quẽadmodum cõpit, sic desinat.
Parauit amicũ aduersum vincula laturũ opem: quum primũ
perierit catena, discedet. Augu. ad Macedoniũ: Vera amicitia
pensanda est temporalibus commodis: sed gratuito amore per
tanda. Amb. Amicitia virtus nõ quæstus est. Hier. in epistola
amicis nõ res quæritur: sed voluntas. Idem super 12. propheta
Delicata amicitia est, quæ amicorũ facilitatẽ & diuitias sequi
tur. Istiusmodi homines nõ mihi videtur amicos, sed seipso
ligere. Tullius de Amicitia: Amicitia nõ spe mercedis, sed
omnis fructus in ipso amore est, expectadã putamus. Si
cõglutinaret amicitias, eadem cõmutata dissolueret. Boetius
lib. de cõsolat. Quem felicitas amicũ fecit, infortunũ fecit
amicũ. Itẽ amauit nos Christus amore discreto. Amor discretus
est, qui personas amat, & vitia persequitur: nec sic personis
descendit, q̃ vitii implicetur. Bern. Christus in carnis afflic
tione condescendit mihi, in culpa vitiatione consuluit sibi.
amare debemus proximum. Ad Ro. 13. Dilectio proximi
non operatur. Tullius in lib. de Amicitia. Nulla est excusatio
amicitiae causa peccaueris. Nã cum conciliatrix amicitiae
vis opinio fuerit, difficile est amicitia manere, si virtute defici
ris. Hæc sanciat lex amicitiae, vt nec rogemus res turpes
faciamus rogari. Caritas iugũ est à parte anteriori homines
gãs. Facit enim eos cõcordes in bono. Amicitia verò munda
steriori colligat homines, vt vulpeculas Sãpsonis. Iud. 15. Facit
enim cõcordes in malo. Item Christus amauit nos amore
menti. Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam
animã suã ponat quis pro amicis suis. Sic debemus amare
proximũ. 1. Io. 3. In hoc cognouimus charitatẽ Dei, qm̃ ille animã
suã pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animã
nere. Adeo debemus amare proximũ, vt etiam amemus qui
sunt. Deut. 22. Non videbis bouẽ & ouem fratris errantẽ
preteribis, sed reduces fratri tuo. Itẽ amauit nos Christus
fructuoso, nõ vocali solũ. Sic debem⁹ amare proximũ. 1. Io. 4.
lioli, nõ diligamus verbo, neque lingua: sed opere & veritate.
quibusdã charitas habet linguã magnã, & manũ nullã. Co.

In Moralib. Dilectio nostra semper exhibenda est, & veneratio-
 ne sermonis, & ministerio largitatis. Idē: Probatio dilectionis
 est exhibitio operis. ¶ Itē amavit nos Christus amore perseve-
 ranti. Io. 13. Cū dilexisset suos qui erant in mundo, in finē dile-
 xit eos. Sic amare debemus proximum. Sed sunt qui cū felicem
 amant: felicitate verò recedente ab eo, recedunt: hi secundū ve-
 ritatem nunquā eum amaverūt. Greg. Cū quis positus in pro-
 speritate diligitur, incertū valde est utrū prosperitas, an perso-
 na diligatur. Amissio felicitatis, vim interrogat amoris. Qui in
 adversitate proximū despicit, apertē conuincitur quod hunc in
 prosperis non amavit. Senec. de remediis fortuitorū: Multi illū
 comitātur, vel muscæ sequuntur, cadauera lupi, frumenta for-
 micæ: prædam sequitur illa turba, nō hominē. Senec. in episto-
 lis. Quod tu beneficio tuo scire non potes, paupertatis beneficio
 nescis. ¶ Illa veros certōsque amicos retinebit. Discedet, quisquis
 non te, sed aliud sequebatur. Boët. in lib. Consola. Hæc aspera
 fortuna tibi certos sodalium vultus ambiguōsque secernit, di-
 scedens suos abstulit, tuos reliquit, & nunc amissas opes queri
 desine, quod pretiosissimū diuitiarū genus est, amicos inuenisti.
 Eccles. 12. Non agnosceretur in bonis amicus, nec abscondetur in
 malis inimicus. Eccle. 6. Est amicus secundum tempus suum, &
 non permanebit in tempore tribulationis. Item in eodem: Est
 amicus socius mæsa, & nō permanebit in die necessitatis. Eccl.
 17. Est amicus solo nomine amicus. Sūt aliqui etiam qui parua
 occasione de amicis efficiuntur inimici. Eccle. 6. Est amicus qui
 convertitur ad inimiciā. Tullius: Nihil turpius est, quàm cum
 eo bellum gerere, cum quo familiariter vixeris. Amb. Constans
 debet esse amicitia, & perseverare in affectu: nec pueruli mo-
 do amicos mutare vaga quadā sententia. Tullius: Sodales vetu-
 stos nunquam sequentium novitate fastidias. Procul autem sit
 videre amicis vtī quāsi floribus tandiu gratis quāndiu recenti-
 ber. Eccle. 9. Non derelinquas amicum tuum antiquum: novus
 enim nō erit similis illi. Vinū novum, amicus novus: veterasceat,
 & cū suavitate bibes illud. Amicitia est necessariū vitæ huma-
 næ præsidium: sicut temerē assumi nō debet, sic semel rectē appre-
 hensum sperni non convenit. ¶ Circa secundum exemplar no-
 tandum quod illud mandatū, Diliges proximum tuum sicut te-
 ipsum, dupliciter potest intelligi. Vno modo sic, id est, ad quod
 te ipsum: scilicet ad gratiā in præsentī, & gloriā in futuro. Vel
 in ipso te ipsum, id est, in Deo. August. de doctrina Christiana:
 Quisquis rectē diligit proximū, hoc cū eo debet agere, vt etiam

ipse toto corde, tota anima, tota mente diligat Deū. Vel sic potest intelligi, vt sit sensus, Hoc facias proximo q̄ tibi vis fieri, quod autem nos vis tibi fieri, ei non facias, vt hęc duo præcepta iuris naturalis, quorum vnū habes Matt. 7. aliud Tob. 4. sunt expositiua huius mandati. Isido. in lib. differentiārum: Duo sunt erga proximi dilectionē seruanda, vt beneficij impensione foueatur, & nulla malitia lædatur. Non dicitur, Diliges proximum tuum plusquā teipsum. Videtur plusquā seipsum proximum velle diligere, qui curationi propriæ non sufficiens, curam proximi sui cupit assumere. Bernar. super Cantic. Tu frater, cui summa satis propria salus nondum est, cui charitas adhuc aut nulla est, aut ad eò tenera atque arundinea quatinus omni statui cedat, omni credat spiritui, omni doctrinæ circumferatur vt in omni, imò cui tanta est charitas, vt ultra mandatū quidē diligas proximum tuum plusquā teipsum: & rursus tātilla, vt cōtra mandatū fauore liqueat, pauore deficiat, perturbetur tristitia curia cōtrahatur, ambitione protrahatur, suspitionibus inquietetur, cōiurijs exagitetur, curis euisceretur, honoribus timeat, uore tabescat. Tu, inquam, ita in proprijs teipsum sentiens, quatenus nunc dementia, quæso, aliena curare aut ambis, aut acquiescas. Audi quid cōsulet cauta vigilque charitas. Nō quod alijs, imò sit remissio, nobis autem tribulatio: sed ex æqualitate. Noli te tantum esse iustus: sufficit vt diligas proximum sicut teipsum. Gregor. in Moral. Magna cura necessaria est prædicatori, vt timoris laceratione se mordeat: ne proximum iuuando se deserat, vt alios erigens cadat. Et notandū quòd cum præceptū sit, vt proximum sicut nos diligamus: qui se non diligit, proximum diligere nescit. Augu. in lib. de verbis domini: Vide si iam nosti diligere teipsum, & committo tibi proximum quem diligas sicut teipsum. Si autem non nosti diligere te, timeo ne decipias proximum sicut te. Idem in lib. de disciplina Christiana: Si te interrogem vtum diligas te: Respondes, quia diligas: quis enim te odit: ergo non diligis iniquitatem: nam si diligis iniquitatem, odis te. Nō ego dico, Psalmistā audi: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Idem in eodem: Qui diligit iniquitatem, quomodo tibi volebas committi proximum, vt diligeres eum tanquam te, homo qui perdis te? Si enim tu ipse sic te diligis, vt perdas te, sic profecto perditurus es eum quem diligis, sicut te. Nolo ergo quendam diligas: vel solus peri, aut corrige dilectionem, aut spue societatem. ¶ In summa notandū est, quòd modus amandi proximum, est vt amemus eum super res trāsitorias & citra Deū.

& propter Deum. Vnde qui proximum diligit debito modo, Deum plus diligit, propter quæ proximum diligit. Et ideo manifestum potest esse quomodo illud verum est. ad Roma. 12. Qui diligit proximum, legem impleuit. Et ad Galat. 5. Omnis lex in vno sermone completur, Diliges proximum sicut teipsum. Implet enim mandatum de dilectione proximi, implet mandatum de dilectione Dei. Aug. ad Macedonium: Nemo esse potest veraciter amicus hominis, nisi fuerit ipsius primitus veritatis. Itē Aug. Inerit quos amicus non est, rerum diuinarum cōsensio, nec humanarū plena esse potest: necesse est vt aliter quā oportet humana existimet, qui diuina contēnit: nec hominē rectē diligere nouit, quisquis eū nō diligit qui hominem fecit. Greg. in moral. Per amorē Dei amor proximi gignitur, & per amorē proximi, Dei amor nutritur. Fons q̄ in alto oritur, de facili ad loca inferiora deriuatur. Sic amor si primò Deo integrè detur, deinde ad proximum recte dirigatur, vt scilicet proximus propter Deū ametur. Tunica Christi in cōsulis, quæ vnitatē ecclesie designat, de super erat cōtexta. Io. 19. Amore enim Dei firmata debet esse dilectio proximi. Aug. 4. lib. Cōf. Dominē, beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. ¶ Circa tertium exemplar notandum, quod decem sunt, in quibus amor, qui est respectu proximi, imitari debet amorē membrorum eiusdem corporis. Primum in hoc, quod vnum membrum non inuidet alij mēbro, licet non habeat officium quod illud habet. Si enim omnia mēbra vnicum haberent officium, essent quasi vnum membrum. 1. Corin. 12. Si totum corpus oculus, vbi auditus? & si totum auditus, vbi odoratus? Et post: Si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Et ad Rom. 12. Omnia membra non eundem actum habent. Sic non debet aliquis inuidere proximo suo habenti gratiā quā ipse non habet. Aug. in lib. de Virginitate. Duobus malis hoc est Superbia, & Inuidia, diabolus est. Itē in li. de disciplina Christiana: Auerrat Deus pestem inuidiæ ab animis omnium hominum. Inuidia diabolicū vitium est: habet matrem suam, scilicet superbiā: suffoca matrem, & non erit filia. ¶ Secundo in hoc, quod membrum vnum officium suū sibi non appropriat, sed gratis aliis cōmunicat. Oculus est oculus omnibus mēbris. Idē intellige de ceteris mēbris. Sic debet aliquis cōmunicare gratiā quam habet proximo suo. Ad Ro. 12. Multi vnū corpus sumus in Christo: singuli autē alter alterius mēbra. Et in eodē. Necessarios sanctorū cōmunicantes. Sed hodie loco huius gratuitæ cōmunicatiōis, abūdat venalitas in ecclesia Dei. Michę 3. Pri-

cipes eius in muneribus iudicabāt, & sacerdotes eius in mem-
 de docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. ¶ Tertio
 vnum membrū læsum ab alio se non vindicat. Sic debet esse
 ter membra ecclesiæ. Ad Rom. 12. Nulli malum pro malo re-
 dentes. ¶ Quarto, membra infirmiora amplius honorantur. 1. ad
 Cor. 12. Quæ videntur mēbra corporis infirmiora esse, necessa-
 riora sunt: & quæ putamus ignobiliora membra corporis, hæc
 honorē abundantiorē circundamus: sic non debemus despiciere
 eos qui infirmi videntur: ad Ro. 12. Honore inuicem præueni-
 tes. Amb. Nō est fraternus amor, nisi mutuis se præueniat ob-
 quibus. ¶ Quinto vnum membrum alij comparitur, & cōgaude-
 1. ad Cor. 12. Si quid patitur vnum membrū, compatiuntur om-
 nia membra: siue gloriatur vnum membrū, congaudent cetera
 membra. Sic fideles debent gaudere cum gaudentibus, & fieri
 cum flentibus. ¶ Sexto, vnum membrū sibi reputat fieri quod
 fit aliis, siue sit bonū, siue sit malum. Si lædatur pes, os conque-
 ritur: si lauentur pedes, os regratiatur. Luc. 7. Intraui in domum
 tuam, & aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachry-
 rigauit pedes meos, & capillis suis terxit. Sic vnus fidelium re-
 rare debet sibi fieri quod fit aliis. Vnde caput ecclesiæ dicit, Mat. 23.
 Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Seneca in
 epistolis loquens cuidā amico suo: Mihi id expedit, quod tibi
 non sum amicus nisi quicquid agitur ad te pertinens, meū est
 Consortiū omnium rerum inter nos facit amicitia, nec secū
 quicquā singulis est, nec aduersi. In cōmune viuunt. ¶ Septimo
 vnū membrū pro alio læsioni se exponit: vt manus pro oculo.
 Sic debet facere fideles, exemplo capitis qui scapulis suis ob-
 brauit nobis in cruce, lectū recipiēs quē humanū genus debet
 recipere. ¶ Octauo, cibum quē vnum mēbrum recipit, omnibus
 mēbris cōmunicatur. Si verò aliquod membrū amplius delectat
 de illo sibi retinuerit, ad malū suū illud retinet. Est enim ei
 teria apostematis, vel alterius infirmitatis. Sic etiā est inter fide-
 les. Eccle. 5. Est alia infirmitas pessima, quā vidi sub sole: diuina
 conseruata in malum domini sui. ¶ Nono, vnum membrum
 multum timet ab alio separari. Nec mirū, cū separati ab alio
 sit inutile. Nō enim iā viuificatur à spiritu à quo viuificatur ce-
 tera mēbra. Sic fideles timere debet separari à corpore ecclesiæ
 Augustinus: Nihil sic debet formidare Christianus, quā separari
 à corpore Christi. ¶ Decimo, totū corpus tremorē, & horro-
 rem patitur, ad separationē vnus mēbrū à se, sic corpus eccle-
 siæ timere debet, cū videt aliquem fidelem separari à se v-

per morte
 significat
 future. C
 iter De
 De diuer

Primo
 inter v
 ro. de am
 Amicitia.
 Deo place
 iusserit di
 Tempus c
 tentes no
 est necess
 Superna c
 men iste n
 10. Qui am
 Gre. in hor
 vita Dei co
 Honora p
 facto carni
 Dei domin
 pcedit D
 re calce ab
 vt offerret
 Mach. 7. l
 tes sub vni
 vere vince
 filii prop
 pinquos su
 & Luc. 14. l
 de matre, &
 de animam
 pulis. Non
 tem imped
 filii in pecto
 deat nepos
 multierat n
 partem, sic
 est in hac r
 p-

per mortē, vel per excommunicationē. Ps. Dedisti metuē tibi te
 significationē, vt fugiāt à facie arc⁹. Pena presēs significatio est
 futurē. Cū alijs presenti pœna punitur, cogitare debemus qua-
 liter De⁹ percutiet vbi nō parceret, ex quo ita percutit vbi parcerit.
De diuersis speciebus amoris proximi. Et primo de amore parentum.

CAP. XI.

Primo de amore parentū dicturi sumus. ¶ Secūdo, de amore
 inter virtutē, & vxorem. ¶ Tertio, de amore honorū. ¶ Quar-
 to, de amore inimicorum. ¶ Quinto, tangemus aliquid de vera
 Amicitia. ¶ Circa primum notandum, q̄ amor parentum multū
 Deo placet, qui tantū parentum nomē diligit, q̄ seipsum patrē
 iussit dici, vt ait Hieronymus. Homini etiam multū prodest.
 Tempus enim viuēdi extēdit: iuxta verbum eiusdē. Basilius: Pa-
 rentes nostros, vt propria viscera diligamus. Ad hūc amorē nō
 est necesse multū homines incitare, cum natura ad hoc incitet.
 Superna cum est in id nos impelli in quod nos imus. Amor ta-
 men iste nō debet esse amor Dei cōtrarius, sed subiectus. Matt.
 10. Qui amat patrē & matrem plusquam me, nō est me dignus.
 Greg. in homil. Amerur in hoc mūdo quilibet aduersarius: sed in
 vita Dei cōtrarius non amerur, etiā propinquus. Hiero. in epist.
 Honora patrem tuum, sed si te à verō patrē nō separat. Tandiu
 caro carnis copulā, quandiu ille suū nouerit creatorem. Amor
 Dei dominari debet in homine, nō amor carnalis. 1. Reg. 2. Re-
 prehēdit Dominus Heli de hoc q̄ filios suos ei prētulisset. Qua-
 re calce abieciisti victimam meā, & munera mea quæ præcepi,
 vt offerretur in tēplo: & honorasti magis filios tuos quā me? Ec-
 2. Mach. 7. legitur de quadam bona matre, q̄ filios septē pereū-
 rit sub vnus diei tēpore conspiciēs, bono animo ferebat. In ea
 vitē vincebat amor Dei amorē filiorū. Et Abrahā paratus fuit
 filium propriū occidere propter Deum. Gene. 22. Et Leuitā pro-
 pinquos suos occidere ad præceptum Moyſi serui Dei. Exo. 32.
 & Luc. 14. legitur: Si quis venit ad me, & nō odit patrem suum,
 & matrē, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores: adhuc autem
 animam suam (id est tēporalē vitā) nō potest meus esse disci-
 pulus. Non sunt agnoscendi propinqui, secūdm carnē, si salu-
 tem impediunt. Hier. in epistolis. Ecce, inquit, aduersarius Chri-
 sti in pectore tuo conatur occidere, licet paruulus ex collo pē-
 detur nepos, licet sparso crine, & scissis vestibus vbera quibus te
 nuterat mater ostēdat, licet in limine iaceat percalcātū perge-
 ratem, sicis oculis ad vexillū crucis euola. Solū pieratis genus
 est in hac re esse crudelē. Idē: Gladium tenet hostis, vt perimat,

& ego de matris lacrymis cogitabo. Matt. 5. Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Maxime in his qui viam perfectionis aggressi sunt, non debet dominari amor carnalis. Vnde Dominus cū diceretur ei, Ecce mater tua, & fratres tui foris stant querentes te, Respondit: Quæ est mater mea & qui sunt fratres mei? Matth. 12. Ber. in sermonibus: Quantum de mundo sumus, debitores constat nos esse parētib; At postquam reliquimus nosmetipsos, multo magis ab eorum solitudine liberi sumus.

¶ De amore inter virum & uxorem.

CAP. XII.

Dicendum de amore qui est inter virum & uxorem. Color Viri diligite uxores vestras, & nolite esse amari ad illas: notandum quod 16. sunt per quæ possunt viri induci ad amandū uxores suas. ¶ Primum est, exemplū Christi. Ephe. 5. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea. Et potest hæc similitudo in duobus articulis. Primò, in hoc quod desideret salutem vxoris. Christus enim pro salute ecclesie mortuus est. Secundò in hoc, quod si adulteret, & post pœnitentiam misericorditer recipiat. Osee 3. Dilige mulierem dilectam amicum, & adulteram: sicut diligit Dominus filios Israël, & ipsi respiciunt ad Deos alienos. Et Iere. 3. Tu fornicata es cū amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. Aug. Quid tibi durum videtur, ut adulterium reconcilietur cōiunx? si fides adsit, nō erit durum. Ceterum enim adhuc depuramus adulteros, quos credimus pœnitentia sanatos: Itē non erit turpis nec difficilis etiā perpetrata, & purgata adultera, reconciliatio cōiugum: vbi per claves regni ceterum non dubitatur fieri remissio peccatorum: nō vt post Christi diuortium adultera reuocetur, sed vt post Christi consorcium adultera non vocetur. ¶ Secundum est hoc, quod corpus mulieris est ipsius viri: vnde debet amare illud tanquam suū. Mulier nō habet potestatem sui corporis, sed vir. 2. Corin. 7. Ad Ephe. 5. Viri debent diligere uxores suas vt corpora sua. ¶ Tertium est, quod vir, & vxor sunt velut vna arbor. Sicut plāta & ramus qui plantæ inseritur, vnam arborem efficiunt, & vnum fructum ferunt, & neuter illorum sufficiens est ad ferendum fructum: illud: sic nec vir, nec vxor sufficiens est ad generandam prolem: vnde debent amorem inuicē habere sicut ramus insitus adhaeret plantæ. Matt. 19. Iā non sunt duo, sed vna caro. ¶ Quartum est, quod mulier de costa viri formata est. Noluit Deus formare mulierem de limo terræ sicut virum; imò de carne, & osse viri, vt

amaret eam tanquam seipsum, eò quòd de ipso facta esset. Gen. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Eph. 5. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit. Et post in eodẽ: Vnusquisque uxorem suam sicut seipsum diligit, vxor autem timeat virum suum. ¶ Quintũ, quòd amorem ei promissit, cum anulum in manu eius posuit, & cum ad missam in presentia Domini corporis osculũ ei dedit, ad minus secundũ consuetudinẽ aliquarũ ecclesiarum. Osculum enim signũ est amoris, & pacis. In anulo verò qui nec digitum excedit, nec exceditur, sed ei adæquatur, intelligitur quòd amore carnali illi soli debet adherere. Et sicut anulus alium digitum cum digito illo in quo positus est capere non potest: sic amor viri ad aliam mulierem diuidi non debet. Ideo autẽ ponitur anulus in digito illo in quo est vena quæ usque ad cor proceditur: quia coniuges ex corde debent amare se, & non solũ signis exterioribus. ¶ Sextũ est, quòd consanguinitatẽ coniugum propter coniugiũ eorũ mutuo se amant. Vnde mirum est, cum tot propter eos amet se, si ipsi se nõ amet. Quandoque pariter vnũ matrimonio ad cõcordiã reducitur, vnde mirũ est quomodo inter personas illas quæ matrimonio coniunctæ sunt, discordia durare potest. ¶ Septimũ est, quod vxor patrẽ & matrem & alios propinquos suos propter virum dimittit, & ei adheret. Vnde infideliter agit, si hanc nõ amet. Hier. 2. dicit Dominus ad sponsam suam: Recordatus sum tui miserã adolescentiã tuam, & charitatẽ desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto. ¶ Octauũ est, quod nisi amet se, in magna miseria erunt. Prouc. 27. Tecta perstillãtia in die frigoris, & litigiõsa mulier cõparãtur. Sicut nõ quiescit homo sub tecto perstillanti, præcipue si tẽpus frigidũ sit: sic nõ quiescit vir cũ vxore, si litigiũ inter eos fuerit. Philosophus. Vxor est, aut perpetuale refugium, aut perẽne tormẽtum. ¶ Nonũ est, quod multũ placet Deo & hominibus amor coniugum. Eccl. 25. In tribus beneplacitura est spiritui meo, quæ sunt probata corã Deo & hominibus. Cõcordia fratrum, amor proximi, & vir & mulier sibi bene cõsentientes. ¶ Decimũ est, quòd vxor est solatiũ homini à Deo datũ. Gen. 2. Nõ est bonũ hominẽ esse solũ. Eccl. 4. Melius est duos esse simul, quàm vnum, &c. Item eodẽ. Vx soli. Nõ reputatur solus qui nobilitius contraxit matrimoniũ, cuius anima per castitatẽ, vel virginitatẽ Dei gratia ei matrimonio est cõiuncta. Sed fornicator vel cõcubinarius reputatur solus, quia à Deo est maledictus: qui cũ videt mulierẽ fornicariã, desolationẽ suã potius videt quàm solatiũ. Videt eum gladiũ quo diabolus interficit eũ. ¶ Vndecimũ est, quòd

vxor est velut quoddam ornamentum hospitij. Eccles. 26. Sicut ad
 oriens in mundo in altissimis Dei: sic mulieris bonae species in or-
 namentum domus eius. Prou. 12. Mulier diligens corona est viro
 suo. Et Eccl. 26. Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata.
 ¶ Duodecimum est, quod vxor est adiutorium à Deo homini datur.
 Gen. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Ipsa vxor iuuat virum
 prolis procreatione & educatione, & hospitij gubernatione, &
 bonorum temporalium multiplicatione, & conseruatione, & saluati-
 one animae ipsius viri. Eccl. 36. Qui possidet mulierem bonam, be-
 nam inchoat possessionem. Hic innuitur, quod quasi nihil habeat
 tenet hospitium, nisi habeat mulierem bonam quae sua ei custodiat.
 Concubinariae enim solent furari hominibus qui tenent eas, &
 quae ipsi habent. Et subditur: Adiutorium secundum illum est, & co-
 lumna ut requies. Vbi innuitur quod bona vxor sustentantem
 sit hospitij. Sicut columna corruente corrumpit domus: sic vxor bo-
 na moriente destruitur hospitium. Et in codice: Vbi non est sepe-
 ripietur possessio: & vbi non est mulier, ingemiscit egens, vel in-
 titus qui pauper efficitur amissa bona vxore, vel pauper qui de-
 clinat illuc causa elemosinae, non inueniens qui sibi det ele-
 mosinam. Mulieres enim magis solent esse misericordes quam vi-
 ri. Homo fornicator vxorem non habens, est velut auis absque ni-
 nesciens cui sua committat. Eccl. 36. secundum litteram vnam: Cui er-
 dit, qui non habet nidum: ¶ Tertium decimum est fructus pretiosus.
 Matt. 12. Ex fructu arbor cognoscitur. Vnde fructus huius arboris
 praeualet omnibus mundi diuitiis. Multum ergo amanda est arbor
 talis, quae fert fructum tam pretiosum. ¶ Quartum decimum est sa-
 cramentum matrimonij dignitas, quod institutum est à Deo in pa-
 raphrasidiso, & in statu innocentiae, quod Dominus prohibet separari, quod
 author fuit ipse. Matt. 19. Quod Deus coniunxit, homo non se-
 ret. Cui credere videtur vinculum carnalis propinquitatis. Gen. 2.
 Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit vxori
 suae. Praeterea sacramentum magnum est: ego autem vico & in Christo
 & in ecclesia. Ep. 5. ¶ Quintum decimum est, quod hominem ea parte
 infirmior est custodit, scilicet ex parte carnis. Matt. 26. Spiritus
 quidem propius est, caro autem infirma. ¶ Sexto decimo, diabolus
 parte qua fortior est vincit. Job 40. Fortitudo eius in labiis eius.

De amore honorum.

CAP. XIII.

Sciendum quod bonos debemus amare quasi adhereret nobis omnia
 genere parentela, exemplo Domini dicentis Mat. 12. Qui
 que fecerit voluntatem Patris mei qui in caelis est, ipse meus frater
 & soror, & mater est. Ipsi sunt amandi ut Dei filij, & fratres

Tri. Ro. 8. Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Et in eodem. Si autem filij Dei, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Debet etiam boni se amplius amare: quia sunt in aliena patria. Solent enim se amare, qui sunt eiusdem patriae, quando sunt extra patriam suam, ac si essent fratres. Ad idem etiam facit quod mali habent eos exosos: unde si ipsi non amet se adinvicem, absque amicis erunt. Io. 17. Ego dedi eis sermonem meum, & mundus eos odio habuit, quia de mundo non sunt. Et Io. 15. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, ideo odit vos mundus.

De dilectione inimicorum. Et de octo quae ad hunc amorem hominem inducunt.

CAP. XIII.

Nimicorum dilectio quae Dominus precepit Matt. 5. Diligite, inquit, inimicos vestros: pertinet ad dilectionem cordis. Deinde subdit de dilectione operis & sermonis: Benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persecutoribus, & calumniatoribus vos. Graecus, Ille preces suas multum valere facit, quae eas pro inimicis effundit. Et notandum quod in mandatis Dei nihil est mirabilius, quam quod praecipitur diligere inimicos, ut ait Augustinus. Ideo licet multa sint dicta pertinentia ad dilectionem inimicorum, in tractatu de ira: tamen hic aliqua ratione pertinet ad idem. Insuper invidiosus enim impossibile videtur, quod ipsi amet inimicos suos, si tamen haberet aliquantulum sapientiae, possibile eis appareret. Sapientia enim non vincit malitiam. Sap. 7. Et notandum quod octo sunt, quae si attendantur, satis patebit non esse ita difficile diligere inimicum ut multi credunt. Apparebit etiam quod hoc non sit potius dedecus, sed honor potius. Primum est statim inimicum qui tibi iniuriatus est, & non vult satisfacere. Est enim spiritua- liter mortuus. Ipse enim quasi insanus manens in se iniecit, quando tibi iniuriam intulit. Sa. 16. Homo per malitiam occidit animam suam. Noli insanire in fratrem tuum mortuum, sed potius ei copatere. Crude- liores videtur fuisse qui Christo mortuo non pepercerunt, quam qui eum vulneraverunt. Unde laicea dicitur dira, quum clavi dicantur dures. Quis adeo caecus est qui non intelligat dedecus non esse si quis de mortuo non vult se vindicare? Secundum est, utilitas iniuriae illarum. Persecutores enim nostri, iuxta verbum Psalmi. circumdant nos sicut apes. Ad modum enim apum nos pungunt tribulationibus, sed in futuro fauam nobis aeternae beatitudinis preparant: ut patet illud Psalmi. Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero: ego autem in misericordia tua speravi. Eccl. 1. vsq; in tempus sustinebit patiens, & postea redditio iucunditatis. Tertium est quod dilectio inimicorum nobis est utilior quam amicorum. Ipsa valet ad spiritualium

spiritualiū vulnerū sanationē. Aug. Ego ad inimicorū dilectiōne vos cōmoneo: quia ad sananda peccatorū vulnera nullū medicamentū vtilius esse cognosco. Ipsa etiā multū facit ad peccationē & cumulū bonitatis. Vnde Matth. 5. post illud, Diligite inimicos vestros, subditur: Estote perfecti sicut & pater vester cælestis, perfectus est. Aug. in Enchir. Magnificentissimæ bonitatis est vt tuū quoque inimicū diligas, & ei qui tibi malū vult & si potest, facit: tu semper bonū velis atque facias, quū possis. Ipsa etiā magnam mercedē meretur. Luc. 6. Si diligitis eos qui vos diligūt, quæ vobis gratia? Veruntamē diligite inimicos vestros, &c. & erit merces vestra magna. ¶ Quartū est, quod dilectio gratior est. Aug. Qui dilexerit inimicos, hic erit Dei amicus: non solū amicus, sed & filius, sumptū est de Matt. 5. & Luc. 6. post illud: Diligite inimicos vestros, sequitur: Et eritis filij Abrahæ. Itē Aug. Quāta gratia per nos serui digni nō sumus, & inimicorū dilectione Dei filij efficiamur. Chryl. super Matt. Nil aliud quod sic Dei similem faciat, vt malignis atque lædentibus placabilem. ¶ Quintū est quod diabolo hæc dilectio est modicior. Magis enim elōgat ab ei⁹ similitudine qui odio obsequio hominē persequitur. Greg. Sultū est seruire diabolo offensus: nullo placatur obsequio. ¶ Sextū est, quod dilectio id quod odidūm est inimico, magis destruit, quā aliquid aliud. Ignis enim est ignis inimicitiam inimico ad nihilās. Ro. 12. Si eliderit inimicus tuus, ciba illū, &c. sic enim carbonēs cōgerēs facit caput eius. Ipsa etiā gladius est, inimicū interficiēs, dū de inimico amicū facit. Chryl. Sustine ad tēpus inimicū tuū, & ipse faciet. Postmodū autē victū benevolentia tua amabis eū quoque amicū tuum. Idem: Omnis inimicitia beneficiorum assidue compescitur. Greg. Miles Dei aduersitatis bello deprehensus: scūtū patiētis debet anteferre ne pereat, & ad præliādū pietatis amoris inferre iacula, vt vincat. Cuius armaturæ summam illius breuiter insinuat, dicens: Caritas patiens est, benigna est. Cum verō vnū ex viroque defuerit, caritas non est: si videtur malos absque benignitate tolerans, nō amat: aut rursus si patientia exhibens, negligit, tolerat quos amat. ¶ Septimū est, quod non potes ex proposito nocere proximo tuo, quin tu noceras. Aug. Quod malitia tua alteri non noceat, fieri potest: quod autem tibi non noceat, fieri non potest. Nō est dedecus alteri non vult inquinare manus suas se vindicando, vel si non inquinare os suum conuictum pro conuictio reddendo, immoderatus est & signū nobilitatis animi. Prouerb. 20. Honor est

mini qui separat se à cōterionibus. ¶ Octauū est, q̄ ille qui tibi iniuriatur, magis iniuriatur Deo, quā tibi, qui hoc ei prohibuit, qui maius ius habet in te, quā tu ipse. Si ergo Deus differt vindicare iniuriā, & nō est ei dedecus, nō erit tibi dedecus, imō honor, si exēplo Domini vis nō vindicare te in præsenti. Eccl. 23. Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

De vera amicitia, & quæ sunt attendenda in eligendo aliquem in amicum, & de pertinentibus ad veram amicitiam. CAP. XV.

¶ Sequitur de vera amicitia. Amicitiam sic describit Tullius in Rhetoric. Amicitia est erga aliquem voluntas bonarū rerū illius ipsius causa quem diligit, cum pari eius voluntate. Idē in libro de Amicitia: Amicitia nihil aliud est, nisi omnium diuinarū humanarūque rerū cum benevolentia & charitate consensus. Hæc amicitia multum appetenda est. Eccl. 25. Beatus qui inuenit amicum verum. Tullius in libro de Amicitia: Omnibus rebus humanis anteponēda est amicitia. Nihil enim tam naturæ aptū, tamq̄ conueniens ad res secundas vel aduersas. Idem in eodem: In hoc præstat amicitia propinquitati, quod ex propinquitate beneuolētia tolli potest, ex amicitia non potest. Sublata enim beneuolētia, nomē amicitie tollitur, propinquitatis manet. Prouer. 18. Vir amicabilem ad societatem magis amicus erit, quā frater. Itē Tullius: Quid dulcius erit, quā quod habeas cum quo audeas loqui ut tecum? Quis enim esset tātus fructus in prosperis rebus, nisi haberes qui illis æquē ut tu ipse gaudeat. Aduersa verē difficile esset ferre sine eo, qui etiam illas grauis quā tu ferret. Ab illis inter quos est vera amicitia, perfectē impletur illud mādatum, Diliges proximum tuū sicut te ipsum. Verus enim amicus habet amicum suum tanquam alterum se. Tullius: Verum amicum qui intuetur: tāquam exēplar aliquod intuetur sui: quocirca & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilles valent, & quod dictū difficilium est, mortui viuūt. Amicitia in periculis subuenit. Prouer. 25. Gratia & amicitia liberat. ¶ Et notandū q̄ in eligēdo aliquē in amicum, quatuor sunt attendenda. Primum est, discretio eius. Amicitia enim stultorum solē esse nociua. Prou. 14. Amicus stultorum similis efficietur. Secundum est, bonitas. Tullius in libro de Amicitia: hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Tertium, ut ille non sit iracūndus. Prou. 22. Noli esse amicus homini iracūdo. Homo iracūndus est velut lignum ignitū quod exurit tāgentē se, & est velut lignum spinosum, quod pungit amplectentem se.

sc.

se. Ideo licet sit amādus, tamē familiaritas eius timēda est. Pro-
 rerea amicitia eius non durat. Vinculum enim amoris igne
 in eo exurit. Quartum est, ne sit superbus. Superbus enim
 scit esse socius, sed vult dominari. Prou. 11. Vbi fuerit superbus
 ibi erit contumelia. ¶ Itē notandū quōd multa sunt quę ad ve-
 ram amicitiam pertinēt; de quibus causa breuitatis tantum
 tangemus. ¶ Primū est, voluntatum idēitas. Tullius: Idē vel
 idem nolle, ea demum vera est amicitia. ¶ Secundum est com-
 municatio consiliorum. Pro. 25. Causam tuam tracta cū amico
 tuo. Ambr. Nihil occultat amicus si verus est, effundit animi
 amicum suum. Tullius in lib. de Amicitia: His amicitia fun-
 damentum arbitror: vt quā emendati fuerint mores amicitia
 inter eos omniū rerum, cōsiliorum, voluntatum sine vlla ex-
 ceptione communitas. ¶ Tertiū cōmunicatio rerū. Vnde Philo-
 sophus, quum diceretur ei de quodam, Ille amicus illius est. Cui
 inquit, illo diuite pauper est: Amicus non est qui fortune pa-
 ceptus non est. Tamen amicus dādo amico suo, attēdere debet
 propriam facultatem, & vires amici sui. Nō enim debet onerare
 re amicum honore vel onere, quod supra vires eius sit. Tullius
 in libro de Amicitia: Tantum cuique tribuendum est primū
 quantum ipse efficere possit, deinde quantum ille quem diligis
 & adiuuas possit sustinere. Item notādum quōd sicut dicit Tu-
 lius: Nimis exile est & exiguū ad calculos vocare amicos, vt
 sit ratio datorum & acceptorum. Neque enim verendū est
 quid excidat, ne quid in terrā destuat, aut ne plus a quo in
 amicitiam conferatur. ¶ Quartū est, secreta admonitio Ecclesia-
 rum. Corripe amicū tuum. Sape enim fit commissio. Cauendū
 est ne correptio sit contumeliosa. Eccles. 19. Est correptio men-
 dax in ira contumeliosa. Verē mendax est. Mentitur enim
 correptionem facere, quum potius sit conuitiatio. Tullius
 necesse & moneri est officium verę amicitia: ita tamen quōd
 latione careat admonitio, & cōtumelia obiurgatio. ¶ Quintū
 est manifesta laudatio; nō tamē in facie amici, vel corā domi-
 sticis ipsius. Hoc enim est adulatoris. Vnde Matth. 23. Domine
 laudauit Ioannē postquam discipuli Ioannis ab eo recesserunt.
 Chryso. Blādiores in facie laudant, vel corā domesticis
 autem sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in con-
 ¶ Sextū est, nec turpia rogare, nec ad preces amici turpia fa-
 re, iuxta verbum Tullij prius positū, non debet ad preces am-
 iniuriā facere proximo. Eccles. 6. Noli fieri pro amico inimico
 proximo. Tamen aliquid potest honestē fieri pro amico quum
 homo
 Multa quę
 cim: quum
 honestiss
 Amicitia
 Hiero. tu
 vbi inaz
 non tam
 eam suū,
 Prou. 17. C
 negligit d
 cum amic
 ¶ Nonum
 ra, amici
 ¶ Decimu
 querit am
 ne acquies
 re. & cras
 vilia ei m
 decipit am
 form ei d
 rum amico
 sticis: Die i
 audisse. Id
 illum, nisi
 sum mihi,
 que amici
 dia, myster
 volatilia, d
 suo, dissol
 non desper
 si perueri
 concordati
 petio, & sup
 omibus est
 cum, quod
 si leprosu
 tamen obi
 dia vocat
 tū, ne prof
 quam deho

homo non faceret honestè pro se. Tullius in libro de Amicitia:
 Multa quæ nostri causa nunquam faceremus, causa amicorū fa-
 cimus: quæ in nostris rebus nō satis honestè, in amicorū sunt
 honestissimè. ¶ Septimū est, paritatē seruare. Tullius in libro de
 Amicitia: Maximū est in amicitia superiorē parē esse inferiori,
 Hiero. super 12. prophetas: Amicitia pares aut accipit, aut facit:
 ubi inæqualitas est, & alterius eminentia, alterius subiectio: ibi
 non tam amicitia est, quàm adulatio. Prou. 13. Qui despicit ami-
 cum suū, peccat. ¶ Octauū est, amicum in aduersis non deserere.
 Prou. 17. Omni tempore diligit qui amicus est. Eiusdem 12. Qui
 negligit damnū propter amicū, iustus est. Eccle. 22. Fidē posside
 cum amico tuo in paupertate illius, vt in bonis illius lateris.
 ¶ Nonum est, arcanū non detegere. Eccle. 27. Qui denudat arca-
 na, amici fidē prodit, & non inueniet amicū ad animum suum.
 ¶ Decimum est, peccatum celare. Prou. 17. Qui celat delictum,
 querit amicitias. ¶ Undecimū est, petitioni amici sine dilatio-
 ne acquiescere. Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo: Vade, & reuerte-
 re, & eras dabo tibi, quum statim possis dare. ¶ Duodecimū est,
 verba ei magis quàm placentiā dicere. Prouer. 11. Simulator ore
 decipit amicū suum. Et eiusdē 16. Vir iniquus lactat amicū suū.
 Item eiusdē 29. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur
 amico suo, rete expandit gressibus eius. Sene. in lib. de bene-
 ficis: Dic illis non quod volunt audire, sed quod velint semper
 audire. Idem in epistolis: Amici vitia frangenda sunt: non amo-
 rum, nisi offendero: an profecturus sim, nescio: malo succes-
 sum mihi, quàm fidem deesse. Item notandū quod quinq; sunt
 quæ amicitia solent dissoluere. Conuitium, impropriū, super-
 bia, mysterij reuelatio, plaga dolosa. Eccl. 22. Mittens lapidē in
 vitia, deiciet illa, id est, disperget, & qui conuitiatur amico
 suo, dissoluit amicitiam. Ad amicum etsi produxeris gladiū,
 non desperes: est enim regressus, id est, reconciliatio ad amicū.
 Si aperuerit os triste, durè tecū loquendo, non timeas, est enim
 concordatio pristinae suæ amicitia: excepto conuitio, & improp-
 rio, & superbia, & mysterij reuelatione, & plaga dolosa. In his
 omnibus effugiet amicus. Conuitium dicitur aliquod: verecun-
 dum, quod tamen nō est peccatū: vt cum obicitur amico, quod
 est leprosus, vel seruus, vel aliquid simile. Improperium est, cum
 tamen obicitur: vt quum dicitur alicui quod sit latro. Super-
 bia vocatur superflua dominatio. Prou. 25. Quæ viderūt oculi
 tuos proferas in iurgio citò: ne postea emendare non possis,
 quum de honestaueris amicum tuum. Eiusdem 26. Sicut noxius

est, qui mittit lanceas & sagittas in mortē: ita vir qui fraudulenter nocet amico suo: & quum deprehensus fuerit, dicit, Luctum feci. Pythagoras, Amicum laedere nec ioco quidem oportet.

De ordine Charitatis.

CAP. XVI.

Quadruplex est ordo charitatis. ¶ Primus est, secundū prioritatem & posterioritatem, qui attenditur inter amorem Dei & amorem proximi. Amor enim Dei prior est, quā amor proximi. Vnde Exod. 20. Primò ponuntur mandata pertinentia ad amorem Dei, deinde quæ pertinent ad amorem proximi. Amor Dei causa est amoris proximi. Proximus enim amat, quia Deus hoc præcipit. Præterea Deus finis est dilectionis proximi. Finis verò mouet causam, efficientem. ¶ Secundus ordo attenditur hoc quod ametur quæ amanda sunt, & non amentur, quæ amanda non sunt. Aug. in li. de doctrina Christiana: Ille sancte & iuste uiuit, qui ordinatam habet dilectionem, ne aut diligat quod non diligendū, aut non diligat quod est diligendum. Omnis peccator in quantum est peccator non est diligendus: omnis homo in quantum est homo, est diligendus. ¶ Tertius ordo iuxta uerbum dicitur in eodem lib. in hoc attenditur, quod non aequè diligatur quod minus, uel amplius diligendū est: aut minus uel amplius, quod aequè diligendū est. ¶ Et notandum quod aliquis dicitur magis diligere tripliciter. Primo modo, quia ad maius diligitur, scilicet ad maiorem gloriam. Sic uniuersaliter magis diligendus est, qui magis bonus est. Secundò, qui diligitur maiori affectu. Tertio modo dicitur inter illa quatuor quæ enumerat Aug. in lib. de doctrina Christiana, dicens: Quatuor diligenda sunt. Vnū quod supra nos est, scilicet Deus, alterū quod nos sumus. Tertium est, quod infra nos est, scilicet proximus. Quartū quod infra nos est, scilicet proximus. Quum nos & proximum enumerat Aug. inter diligenda & proximum uideretur intelligere excellentiorem partem nostram & proximum animam, scilicet propter hoc quod corpus ponit post quarto loco. Gregor. 1. parte Moral. Cum recte diligimus, in rebus conditis anima nostra charius amamus. Idem in Moralibus: Magnæ mercedis est à morte eripere carnem quam in cælesti patria semper uicturam. Item iste ordo attenditur in ea quæ enumerat Ambro. super illud Cantic. 1. Ordinauit in charitate: Multorum, inquit, charitas inordinata est: quod in primo est, ponunt tertium, uel quartum. Primò Deus diligendus est secundo parentes, inde filij, post domestici: qui si boni sunt, magis

filiis præponendi sunt. ¶ Ordo diligendi secundū affectum va-
 riatur, secundum bonitatem vel propinquitatem eorū qui dili-
 guntur, vel etiā secundum vtilitatem ecclesiæ. Magis enim bo-
 nus aliis paribus magis diligendus est, quantum ad affectū. Item
 propinquior aliis paribus affectu maiori diligendus est. Item
 vtilior ecclesiæ aliis paribus maiori affectu diligendus est. Et idē
 intelligendū est etiam quantum ad affectum. Melior enim, vel
 propinquior, vel ecclesiæ vtilior aliis paribus magis est eligen-
 dus. ¶ Sed dubitari potest, verū bonitas propinquitati circa dili-
 genda præualeat, vel econuerso. Et videtur quod bonitas præ-
 ualeat propinquitati, secundū illud Ambrosij: Domestici si bo-
 ni sunt, malis filiis præponēdi sunt. Item dicit Beda super illud
 Luc. 8. Mater mea & fratres mei hi sunt, &c. non iniuriōse ne-
 gligit matrem, nec mater negatur etiam quæ de cruce cognos-
 citur, sed religiosiores copulæ mentiū monstrantur, quā cor-
 porum. Greg. Magis debemus diligere quos ex sacro fonte su-
 scipimus, quā quos de carne nostra genuimus. Et dicendum
 quod bonus extraneus præponendus est filio malo, quantum ad
 spiritualia beneficia, vel etiam quantum ad temporalia: tanta
 potest esse bonitas extranei, vel vtilitas ecclesiæ. Item dubitari
 potest de hoc quod Ambrosius parētes filiis præponit in ordi-
 ne diligendorū. Quum enim natura magis incitet ad amorem
 filiorum, quā ad amorē parentum: magis videtur filij diligen-
 di, quā parētes: gratia enim non est opposita naturæ. Ad idē
 videtur facere illud 2. Cor. 12. Non debent filij parentibus the-
 saurizare, sed parētes filiis. Item quod radix humore mittit ad
 ramos, & non econuerso. Et est dicendum, quod parentes magis
 diligēdi sunt quā filij, aliis paribus & quantum ad affectum, &
 quantum ad effectū. Et ad hoc incitat natura instituta & restituta,
 licet non destituta. Tamē hunc ordinē variare potest filij boni-
 tas. Posset enim esse adeo bonus quod esset præponendus patri.
 Item ecclesiæ vtilitas, vel filij necessitas, vel propinquitas. Posset
 enim filius esse adeo vtilis ecclesiæ, quod potius subuenire de-
 beret aliquis ei, quā patri suo. Itē si esset filius familias, posset
 esse quod potius deberet ei aliquis providere quā patri. Posset
 etiam esse adeo indigens quod citius esset ei subueniendum quā
 patri. Aug. ad Marcellinum: Caritas quæ tanquā nutritrix fouet
 filios suos, nō ordine amādi, sed ordine subueniendi, infirmio-
 res fortiorib⁹ anteponit, quos tales vult esse, quales in illis sunt
 quos non contemnendo, sed de his confidendo interim præte-
 rit. ¶ Et norandū est, quod parentes diligendi sunt effectū di-

pliciter, scilicet quantum ad exhibitionem honoris, & quantum ad exhibitionem necessariorum. Quantum ad primum, parentes videntur esse semper proponendi filiis, nisi forsitan filius carnalis fieret pater spiritualis. Quantum vero ad secundum ordo potest variari ex aliqua praedictarum causarum. Item notandum quod affectu debemus omnem hominem diligere. Effectus vero potest suspēdi ex causa. Aug. Charitas non intermittatur: officia pro tempore exhibeantur. ¶ Quartus ordo attenditur secundum has differentias propter se, & propter aliud. Creator propter se amandus est: creatura vero propter Deum. De hoc ordine dicit Aug. 15. lib. de ciuitate Dei: Cum omnis creatura bona sit, amari potest & bene, & male. Bene, scilicet ordine custodito: male ordine perturbato. Quod in laude quadam cerei breuiter verbum dixi: Hec tua sunt, bona sunt, quia tu bonus ista creasti. Nil inordinatum est in eis, nisi quod peccamus amantes. Ordine neglecto pro te quod conditur a te. Item 9. lib. de Trinitate: Amanda est creatura, sed ad creatorem amor refertur, non tam cupiditate sed charitas erit. Tunc enim est cupiditas. Cum propter se creatura amatur, tunc non ventem adiuuat, sed corrumpit fruendum. Inferiori creatura vtendum ad Deum, pari tibi fruendum: sed in Deo sic teipso, non in teipso frui debes: sed in eo qui te fecit.

De his quae Charitati aduersantur.

CAP. XVII.

Charitati videntur aduersari superfluus amor nostri, vanus amor mundi, odium proximi, & generaliter damnabilis offensa Dei. ¶ Circa primum notandum quod signum est, quod aliquis habeat superfluum amorem sui, cum ea quae pertinent ad Deum & ad proximum suum, negligit: propria vero, diligenter defendit: & specialiter, cum defendit sua mala. 1. Cor. 10. Non quod suum est querat. Phil. 2. Non quae sua sunt singuli conturbantes, sed quae aliorum. Grego. in Moralibus: Plus Deo se amare conuincitur, qui neglectis his quae eius sunt, propria tuetur. Idem in Pastoralibus: Qui vult praua agere, & tamen ad haec querere tacere, ipse sibi testis est, quia plus se veritate appetit diligi, quam contra se non vult defendi. ¶ Superfluus amor efficit hominem ciuem Babylonicae ciuitatis. Aug. 14. lib. de ciuitate Dei: Fecerunt ciuitates duas amores duo, terrenam scilicet amor sui vsque ad contemptum Dei, caelestem vero amorem Dei vsque ad contemptum sui. Illa in gloria sua exaltat caput suum: haec dicit Domino Deo suo: Gloria mea & exaltans caput meum. ¶ Amor sui radix est multorum malorum. Vnde supra illud 2. Tim. 3. Erunt homines seipso amantes, cupidi, elati,

perbi, &c. dicit glo. Aug. Ex eo quòd seipfos non Deum amant: quasi à radice, hæc quæ sequuntur mala oriuntur. Chrysoftom. Omnium malorū causa est amor sui, & radix & fons. Itē amor sui hominem excæcat ad eò, vt non videat seipsum. Bern. Amor vel odium veritatis nescit iudicium. Greg. super Ezech. Vehementer claudit oculos amor priuatus. Ex quo fit, vt hoc quod nos agimus, & graue esse non æstimamus, plerunque agatur à proximo, & nobis nimis delectabile esse videatur. Amor iste amor videtur esse, cum verè sit odium. Vnde August. super illud Jo. 12. Qui amat animam suā, perdet eam. Magna & mira sententia, quemadmodum sit hominis in animam suam amor vt pereat, odiū ne pereat. Si male amaueris, odisti: si bene oderis, tunc amasti. Item August. in quodam sermone: Si perit homo amando se, profectò inuenitur negando se. Discere amare te, non amando te, secundū Chrysoft. Animam amare, est desideria animæ inconuenientia facere. Eccl. 18. Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Qui nimis amat se, perdit se. Vult enim esse in orto vbi corrūpitur: sicut vestis in arca reposita, à tineis comeditur. Psal. Omnes sicut vestimentum veterascēt. Item delicias implet se nimis, qui se nimis amat, & sic perdit se. Ex hoc enim celerius moritur. Eccles. 37. Propter crapulā multi obierūt. Qui nimis amat se, nimis sollicito seruādo se, perdit se. Sicut qui nimis seruat frumentū suum, amittit, quia corrūpitur. Vnde super illud Matt. 18. Qui voluerit animā suam saluā facere, perdet eā. dicit gl. interlin. Ac si agricolæ dicatur: frumentum si seruas, perdis: si seminas, renouas. Circa vanum amorem mūdi notandū, quòd amare mundana est, quasi amare adulterium. Vnde Iac. 4. Adulteri, nescitis quia inimicia huius mūdi inimica est Deo? Quicumq; ergo voluerit esse amicus seculi huius, inimicus Dei cōstituitur. Et 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundū, neque ea quæ in mūdo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. vbi dicit gl. Vnum de duos aduersarios sibi amores non rapit. Esa. 28. Coangustatum est stratum, ira vt alter decidat, & pallium breue vtrunque operire nō potest. Charitas pallium est posteriora regens. Peccata enim præterita abscondit, ne Deus ea ad puniendum videat. Prou. 10. Vniuersa delicta operit charitas. Ipsa supereminet cæteris virtutibus, vt palliū superponitur cæteris vestibus. Ad Colof. 3. Super omnia charitatē habentes. Amor mūdi, adulterat animam: amor fabricatoris mūdi, castificat animā: vt dicit August. in lib. de verbis domini. Idem in lib. Confe. Amicitia hu-

ius mundi, fornicatio est abs te. Idem super epistolam Iohannis. Si mundi amor in te habitat, non est quo amor Dei intret. Qui exhauseris cor tuum amore terreno, hauriet amorem diuinum. Amor mundi principium est omnium malorum. Vnde super I. Io. 2. dicit gl. Sicut dilectio Dei est fons omnium virtutum: ita dilectio mundi omnium vitiorum. Amare mundum, est amare proditorem. Mundus enim dicit daemonebus, Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Matth. 26. Pro. 27. Meliora sunt vulnera diligenteris, quam fraudulenta odientis oscula. Itē amare mundū est amplecti immundum. Aug. super I. Io. Si delectatur mundus, semper vis esse immundus. Si autem iam te non delectatur hic mundus, iam tu es mundus. Si autē fueris mundus, non remanebis in mundo. Chryso. super Matt. Sicut difficile est arborē iuxta viam positam, fructus suos vsque ad maturitatē seruare. Sic difficile est virū fidelem iuxta istū mundū viuere in actibus suis vsque ad finē iustitiā tenere. Nam in via à trāsecibus fructus rapitur. Recede à via, & plātare in loco secretorum nec mundus tecum habeat cōmune, nec tu cum mūdo. Eccl. 1. Qui terigerit picem, inquinabitur ab ea. Item amare mundum est amare periculū. Aug. Ama seculum, absorbebit te. Amator suos vorare nouit, non portare. Eccl. 3. Qui amat periculum in illo peribit. Aug. ad amatores mundi. Cuius rei causa militat maiorne esse poterit spes vestra mundo, quam ut amici mundi sitis: ibi quid non fragile, quid nō plenū periculū? Itē per hec pericula peruenitur ad maius periculū. Itē in epistola ad Ananiasium: Mundus iste periculosior est blādus quam molestus: & magis cauendus cum se allicit diligi, quam cū admonet, cogitque contēni. Amare seculū, est amare locū tormentorū. Aug. in lib. de verbis Domini, Abiice à te diuitiarū onera, abiice vincula uoluntaria, abiice anxietates, & tēdia, quę te plurimis annis ingratant. Bern. in sermonibus: Diuitiarū amor insatiabilis, lōge amplius desiderio torquet animā, quam refrigeret vsu suo: ut per quarū acquisitio quidē laboris, possessio timoris, amissio pleis doloris inuenitur. Itē amare mundum est amare diaboli dominium. Aug. in li. de agone Christiano: Mitterit diabolus foras quādo ex toto tenūtiatur huic mūdo. Sic enim renūtiatur diabolo qui princeps est mundi. Itē mundum amare, est in domo igne succēsa uelle manere. Totus enim mūdo in maligno potus est. I. Io. 5. Mūdo est fornax Babylonica igne succēsa. Dam. Ber. Domus ardet, & ignis instat à tergo, & tu mones nō egredere vel iam egressum regredi. ¶ De 3. q. aduersatur charitati, scilicet

et odio proximi, require in tractatu, de Ira. Chry. Si inimicitie semel occupauerint animos, omnia quæ dicitur quæ audiuntur, quæ sunt, ita accipiuntur, & intelliguntur, vt ad maiores & longiores proficiat inimicitias. Si quid enim boni de inimico dicitur, non creditur: si quid mali, hoc solum creditur, & confirmatur. ¶ Circa quartum notandum est, quod omnis offensa Dei mortalis in quantum a Deo diuidit, aduersatur charitati, quæ a Deo venit. Psal. 59. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos & Deum vestrum.

De diuersis gradibus Charitatis CAP. XVIII.

Notandum ergo quod diuersi sunt gradus charitatis. Est enim charitas incipiens, proficiens & perfecta. Aug. super epistolam Io. Perfecta charitas hæc est: vt quis paratus sit etiam mori pro fratribus. Sed nunquid mox vt nascitur iam profusa perfecta est? imo vt perficiatur, nascitur: cum fuerit nata nutritur: cum fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectionem venerit, dicit, Cupio dissolui, & esse, &c. Phil. 1. Charitas operibus pietatis nutritur, tribulationibus, & consolationibus roboratur, consiliis perficitur. ¶ Et notandum quod sex sunt quæ valent, vt charitas proficiat, & proficiendo ad perfectionem perueniat. ¶ Primum est quod homo magnum desiderium proficendi habeat. Magna enim pars profectus est, velle proficere, vt ait Bern. Aug. Nostrum non progredi iam reuerri est. Cesset omnis ignavia, si volumus non redire, currendum est. Leo papa: Incidit periculum qui proficendi perdidit appetitum. Ber. in epistola. Indefessum proficendi studium, iugis, & conat ad perfectionem, perfectio reputatur. Quod si studere perfectioni est esse perfectum, profectio nolle proficere deficere est. ¶ Secundum est quod a creaturis inferioribus ad creatorem amorem suum recolligat. Solent abscindi rami arboris non inferius, vt torum clementum suum ponat superius. Greg. Non sufficit proficere homo ad utraque diuisus. Genes. 49. dicitur ad Rubem: Effusus es sicut aqua, non crescas. Aug. in 2. lib. Confessionum: Ab vno te aduersus, in multa euaniu. Quasi enim aliquando satiari, inferi in adolescentia: & syluestre ausus sum variis, & umbrosis amoribus. ¶ Tertium est, vt doctrina incedat. Sicut paruulum absque sumptione cibi crescendo non proficit, sic anima sine doctrina deficere potius quam proficere solet. Eccles. 12. Filla fatua in deminoratione fiet. In Ps. Esurietes, & sitietes anima eorum in ipsis deficit. ¶ Quartum est, meditatio, & precum illa quæ versatur circa beneficia a Deo, vel a proximo recepta, vel circa alia incitatio ad amorem Dei vel proximi. De quo dicitur psal. 119. In meditatione mea exardescit ignis. ¶ Quinta

tum est, oratio. Ber. Amorem Dei in homine à gratia gentiū
 ctat lectio, meditatio pascit, oratio cōfortat & illuminat. ¶ Sto
 tū est, tentatio. Greg. in Moral. Electorū desideria in prosperita
 te deprimūtur, aduersitate proficiūt: sicut ignis flatu premitur
 vt crescat, & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur, cum
 per tentationem humilitas proficit. Prospera est ipsa aduersitas
 quæ mentē ab elatione custodit. ¶ Et notādum est quod nullus
 ad tantā perfectionē peruenit in vita ista, ad quantā velle pos
 uenire. Ambr. super Luc. Nemo est qui tantū virtutis apprehen
 dat, quāū desiderat: quia omnipotēs Deus interiora discernit
 ipsis spiritualibus profectibus modum ponit, & ex hoc homines
 quod apprehendere conatur, & nō valet, in illis se nō eleuat quā
 valet. Item notandum, quod sicut dicit Augu. perfecta charitas
 nec cupiditatem habet seculi, nec timorem seculi, per quas dicitur
 ianuas intrat, & regnat inimicus, qui primò timore, deinde cha
 ritate pellēdus est. i. Io. 4. Perfecta charitas foras mittit timo
 rē. Glo. Timorē illum, scilicet quo timet quisque se iēs operatio
 stitia: ne veniat districtus iudex, & se minus castigatū damna
 ¶ Item notādum, quod sex sunt species perfectionis. ¶ Prima est
 perfectio sufficientiæ: de qua Matthæi 5. Estote perfecti sicut
 Pater vester celestis perfectus est. ¶ Secunda est comparatiua
 quā debent habere clerici respectu laicorum. Genes. 6. Nō est
 perfectus in generationibus suis: id est, cōparatione eorum qui
 erāt de generatione sua. ¶ Tertia est ordinis, ad quā tenentur
 sacris ordinibus constituti, ad quā pertinet continentia. Eisa
 Mūdāmini q fertis vasa Domini. ¶ Quarta est professionis, quæ
 pertinet ad religiosos. Matt. 19. Si vis perfectus esse, vade & vende
 de omnia quæ habes, & da pauperibus. ¶ Quinta est prelatio
 nis. Io. 10. Bonus pastor animā suā dat pro ouibus suis. Greg.
 homil. Cū incomparabiliter longe melior sit anima quæ vult
 mus terrena substantiā quam possidemus: qui non dat pro ouibus
 suis substantiam suam, quo modo pro his daturus est animā
 suam? ¶ Sexta est securitatis: qui hanc habent, cupiunt esse
 solui, & esse cum Christo. Ad Philip. 1.

Tertia partis principalis de 4 virtutibus Cardinalibus

Tract. I. De ipsis Virtutibus Cardinalibus in cōmuni.

Quare istæ quatuor virtutes dicantur cardinales. CAP. I.

Dico de tribus virtutibus Theologicis, dicendū est
 quatuor cardinalibus. De quibus habetur Sap. 8. Sobri
 tatem, inquit, & prudentiā docet iustitiam, & virtutes
 quibus